

**TURUN
YLIOPISTO**

Special Hockey -joukkueen pelaajien ja ikäkausijoukkueiden pelaajien osallisuuden kokemusten tarkastelua ja erojen vertailua

Maija Koski

Pro gradu -tutkielma

Luokanopettajan tutkinto-ohjelma

Rauman opettajankoulutuslaitos

Turun yliopisto

Kesäkuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Rauman opettajankoulutuslaitos

KOSKI, MAIJA:

Special Hockey -joukkueen ja ikäkausijoukkueiden osallisuuden kokemusten erojen vertailua

Pro gradu -tutkielma, 47 s., 2 liites.
Kesäkuu 2021

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, miten Special Hockey -joukkueen pelaajien ja ikäkausijoukkueiden pelaajien osallisuuden kokemukset eroavat toisistaan. Lisäksi tutkimuksessa testattiin, voiko koulumaailmaan tarkoitettua kyselylomaketta käyttää mukautetusti jääkiekkjoukkueissa. Tämä tarkoittaisi sitä, että lomakkeita voisi jatkossakin käyttää osallisuuden kokemusten tutkimiseen urheilujoukkueissa.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena ja joukkueiden pelaajien osallisuuden kokemuksia mitattiin mukailtujen The Perceptions of Inclusion Questionnaire -kyselylomakkeiden avulla (PIQ). PIQ -kyselylomake perustuu saksalaiseen kyselyyn, joka arvioi opiskelijoiden integraation ulottuvuuksia (Zurbriggen, Venetz, Schwab & Hessels 2017). Tutkimusjoukkona oli 48 pelaajaa ja heidän vanhempansa kahdesta eri länsisuomalaisesta jääkiekkoseurasta ja kolmesta eri joukkueesta. Tässä tutkielmassa tarkastellaan vain pelaajien antamia vastauksia. Aineisto analysoitiin tilastollisin menetelmin.

Tutkimuksessa havaittiin, että keskimäärin joukkueiden pelaajien emotionaalinen osallisuus joukkueessa on hyvä, pelaajien sosiaalinen osallisuus joukkueessa on hyvä ja pelaajien suoriutuminen lajitaidoissa on hyvä. Eroja kuitenkin oli joukkueiden vastausten keskihajonnoissa ja keskiarvoissa emotionaalista osallisuutta ja sosiaalista osallisuutta mittaavissa kysymyksissä joukkueiden pelaajien kesken, eli vastaukset eivät olleet yhdenmukaisia. Pelaajien käsitykset suoriutumisesta lajitaidoissa taas osoittautui yhdenmukaisiksi. Tutkimuksessa ei kuitenkaan havaittu tilastollisesti merkitsevää yhteyttä eri joukkueiden vastausten välillä. Tulokset olivat kuitenkin osin suuntaa antavia tutkittaessa eroja joukkueiden välillä. Sosiaalista osallisuutta mittaavissa kysymyksissä Special Hockey -joukkueen pelaajien antamilla vastauksilla oli pientä eroa muihin ikäkausijoukkueiden vastauksiin.

Tutkimustuloksista saatujen havaintojen perusteella ja koulumaailmassa toteutettuihin aiempiin tutkimustuloksiin verrattuna mukautettujen PIQ-kyselylomakkeiden käyttö vaikuttaisi soveltuvan mittaamaan urheilujoukkueiden osallisuuden kokemuksia. Tätä asiaa on kuitenkin tutkittava kattavammin, jotta jatkotutkimukset olisivat mahdollisia niiltä osin, kun halutaan tutkia urheilujoukkueiden osallisuutta joukkueissa.

Avainsanat: Special Hockey, jääkiekko, joukkueurheilu, osallisuus, sosiaalinen osallisuus, inkluusio, The Perceptions of Inclusion Questionnaire

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Osallisuuden kokemusten tutkiminen joukkueessa	9
2.1 Sosiaalinen osallisuus	9
2.2 Eriarvoisuus liikunnassa	11
2.3 Jääkiekon osallistavat tekijät	12
2.4 Special Hockey	15
2.5 Valmennuksen merkitys	16
3 Tutkimuskysymykset	19
4 Tutkimuksen toteuttaminen	20
4.1 Mittarit	20
4.2 Tutkimukseen valikoituminen ja aineiston kerääminen	22
4.3 Tutkimusaineisto ja tutkittavat	23
4.4 Aineiston analyysi	23
4.5 Eettinen aineiston keruu	24
5 Tulokset	26
5.1 Special Hockeyyn ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaalisten, sosiaalisten ja lajitaidollisten kokemusten erojen mittaaminen	26
5.2 Joukkueiden välinen tarkempi analysointi	32
6 Pohdinta	37
6.1 Tulosten tarkastelu	37
6.2 Johtopäätökset	40
6.3 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua	41
6.3 Jatkotutkimusehdotuksia	42
Lähteet	44
Liitteet	48
Liite 1 tutkimuslomake	48

Kuviot

KUVIO 1 Jääkiekon osallistavat tekijät.	14
KUVIO 2 Emotionaalista osallisuutta joukkueessa mittaavien väittämien vastauksien keskiarvoja joukkueittain.	30
KUVIO 3 Sosiaalista osallisuutta joukkueessa mittaavien kysymyksien vastauksien keskiarvoja joukkueittain.	31
KUVIO 4 Suoriutumista lajitaidoissa mittaavien väittämien vastauksien keskiarvoja joukkueittain.	32

Taulukot

TAULUKKO 1 Kuvailevat tunnusluvut Special Hockeyyn (n=12), U 9 (n=20) ja U 10 – U 11 (n=16) joukkueiden pelaajien osallisuuden kokemuksista.	26
TAULUKKO 2 Luokiteltu summamuuttuja emotionaalinen osallisuus joukkueessa ristiintaulukointi.	33
TAULUKKO 3 Luokiteltu summamuuttuja sosiaalinen osallisuus joukkueessa ristiintaulukointi.	34
TAULUKKO 4 Luokiteltu summamuuttuja pelaajan suoriutuminen lajitaidoissa ristiintaulukointi.	35

1 Johdanto

Osallisuutta ja osallistumista pidetään usein ihmisoikeuskysymyksinä ja siitä syystä ne ovat tärkeä osa sosiaalista oikeudenmukaisuutta (Vetoniemi & Kärnä 2019). Jokaisen lapsen kasvulle on ensiarvoisen tärkeää tuntea kuuluvansa johonkin ja voivansa osallistua erilaisiin päivittäisiin yhteisöllisiin aktiviteetteihin. Erilaiset tekijät voivat kuitenkin rajoittaa yksilön sosiaalista osallisuutta, jolloin syntyy eriarvoisuutta. Tällaisia eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä on paljon ja niitä voivat olla muun muassa heikko sosioekonominen asema tai yksilön liikuntarajoitteisiin liittyvät haasteet. (Kay, Tisdall, Davis, Prout & Hill 2006.) Tämä tutkimus toteutettiin, jotta voitaisiin selvittää kokevatko jääkiekkoilijat itsensä osallisiksi omassa joukkueessaan ja kokevatko joukkueen pelaajat osallisuuden eri ulottuvuudet eri tavoin riippuen joukkueesta.

Koulu ja harrastukset muodostavat tärkeän osan lapsen elämänpiiristä. Urheilu, koululiikunta ja liikunta-aktiivisuus on huomioitu sosiaalisen osallisuuden edistäjinä (Dagkas 2018). Huisman ja Nissisen (2005) mukaan liikunnassa lapsi oppii sosiaalisia taitoja, ongelman ratkaisukykyä ja ryhmätyöskentelytaitoja. Liikunnan avulla opitaan myös tunteiden tunnistamista, niiden kokemista ja säätelyä. Tunteiden säätelyssä varsinkin sellaiset lapset, joilla on oppimisvaikeuksia tarvitsevat paljon ohjausta ja tukea. Liikunnan avulla lapsi oppii hahmottamaan muun muassa suuntia, etäisyyksiä, käsitteitä, muotoja, värejä ja rajoja. Edellä mainittuja hahmottamiseen tarvittavia ominaisuuksia käytetään myös kielellisten, matemaattisten ja tiedeopiskelun perusteissa. Silmä-käsikoordinaation ja rytmillisten rakenteiden kehittäminen ja tunnistaminen ovat lukemisen ja kirjoittamisen peruselementtejä. (Huisman & Nissinen 2005.)

Dyson, Howley ja Shen (2021) tutkivat eri etnisistä taustoista tulleita alakoulun oppilaita ja heidän sosiaalisten ja emotionaalisten taitojensa kehittymistä liikuntatunneilla, joilla heistä oli tehty yksi yhtenäinen joukkue. Tutkimuksesta selvisi, että kun oppilas sai olla osa joukkuetta, se vahvisti heidän osallisuuden tunnettaan. Lisäksi joukkueessa toimiminen vahvisti oppilaiden kykyä kuunnella toisiaan. Sen sijaan, että oppilaat olisivat antaneet negatiivista palautetta, he oppivat auttamaan toisiaan ja ratkaisemaan helpommin ongelmia positiivisen palautteen avulla. (Dyson, Howley & Shen 2021.) On tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori saisi tuntea itsensä osaksi jotain ryhmää. Mieluiten vielä osa sellaista ryhmää, jossa hän haluaa myös olla. Urheilun osalta tämä ei aina onnistu kilpailullisuuden ja tavoitteellisuuden vuoksi, minkä vuoksi olisi suotavaa, että kaikille lapsille ja nuorille löytyisi jokin sellainen urheilujoukkue, joka olisi heille mahdollisimman mieleinen.

Pikkupeuran, Asuntan, Villbergin ja Rintalan (2020) tutkimuksessa selvitettiin tukea tarvitsevien lasten vapaa-ajan liikunta-aktiivisuutta. Tutkimukseen osallistui 889 7–18-vuotiaasta lasta ja nuorta, jotka opiskelivat erityiskoulussa tai erityisluokassa. 43 % heistä arvioi liikkuvansa aktiivisesti vapaa-ajallaan ja ohjattuun liikunnan harrastamiseen osallistui 38 % vastaajista. Tutkimuksesta selvisi, että keskimäärin erityiskouluissa ja erityisluokissa olevat lapset ja nuoret liikkuvat lähes yhtä aktiivisesti kuin yleisopetuksessa opiskelevat oppilaat. Ohjattuun harrastustoimintaan osallistuminen oli kuitenkin selkeästi matalampaa erityiskouluissa ja erityisluokissa opiskelevilla kuin yleisopetuksessa opiskelevilla oppilailla. Liikunnan esteiksi mainittiin useimmin liikunnan tylsyys ja kilpailuhenkisyys. Lapsille ja nuorille tulisi järjestää enemmän matalan kynnyksen liikuntamahdollisuuksia, jotta kaikki lapset ja nuoret olisivat tasavertaisia yhteiskunnan jäseniä myös vapaa-ajan harrastamisen kentällä. (Pikkupeura, Asunta, Villberg & Rintala 2020.)

Erilaisia lasten osallisuutta vahvistavia koulun ja harrastusten yhteistyötä hyödyntäviä malleja on kehitetty ja tulokset niistä ovat hyviä. Icehearts-ohjelman (2021) tavoitteena on joukkueurheilun kautta estää lapsen sosiaalista syrjäytymistä, edistää lapsen sosio-emotionaalisten taitojen kehittymistä ammattitaitoisen valmennuksen/kasvattajan avulla sekä varmistaa lapsen oppiminen ja osallisuus myös koulussa. (Icehearts 2021.) Icehearts-toiminnan lisäksi Suomen jääkiekkoliitto (SJL) on perustanut Special Hockey -joukkueita. Näiden joukkueiden tavoitteena on sosiaalisen osallisuuden eli inklusion lisääminen lasten harrastustoiminnassa. Kuitenkaan jokaisessa seurassa ei ole tarjolla kaikkia joukkueita, ja joukkueen perustaminen jää viimekädessä kiinni alueellisesta kysynnästä ja tarpeesta. Joukkueiden perustaminen ei usein ole kiinni siitä, etteikö harrastuspaikkaa eli jäähallia olisi saatavilla. Isotalon (2016) tutkimuksen mukaan jääkiekko Suomessa nousi 1990-luvulla yleisömäärällä, medianäkyvyydellä ja sponsorisopimusmahdollisuuksilla Suomen suosituimmaksi urheilulajiksi. Tämä näkyi siinä, että vuosina 1990–2003 valmistettiin yli 160 jäähallia lisää, kun niitä vuosina 1965–1990 oli vasta 60. (Isotalo 2016.) Jääkiekko on edelleen yksi Suomen suosituimmista urheilulajeista. Onkin pohdittava, miksi Special Hockey -joukkueita ei ole perustettu enempää. Special Hockey -joukkueiden avulla voidaan tuoda inklusion arvomaailman mukainen toiminta kaikkien lasten arkeen myös koulun ulkopuolella.

Joukkueurheilussa osallisuus näkyy samalla tavalla kuin missä vain ryhmässä, esimerkiksi koululuokassa. Peruskoulun ja urheilun välillä on kuitenkin se ero, että peruskoulua ei voi jättää kesken, kun se ei tunnu enää mielekkäältä. Valtion liikuntaneuvoston (2013) julkaisussa oli huomioitu taustatekijöiden vaikutuksia murrosikäisen (11–15-vuotiaiden) liikunta-aktiivisuuden vähenemiseen. Suomalaisnuorten liikunta-aktiivisuus väheni yläkouluiässä riippumatta ruutuajankäytöstä, asuinpaikasta, perherakenteesta, urheiluseuratoimintaan osallistumisesta tai siitä,

aikoiko nuori jatkaa opiskelua lukiossa vai ammattikoulussa. Tulosten mukaan urheiluseuratoimintaan osallistuminen näytti kuitenkin hidastavan liikunta-aktiivisuuden vähenemistä yläkouluiässä. (Aira, Kannas, Tynjälä, Villberg & Kokko 2013.)

Ng, Rintala, Saari, Leppä ja Kokko (2018) tutkivat suomalaisten lasten liikuntakäyttäytymistä osana tutkimushanketta ”Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa” vuoden 2016 (LIITU-hanketta). Tutkimuksessa tutkittiin nuorten liikunta-aktiivisuuden eroja liikuntarajoitteisten ja ei-liikuntarajoitteisten välillä. Tutkimuksessa luokiteltiin eri tekijöitä, jotka voivat rajoittaa liikuntaharrastukseen osallistumista. Tällaisia tekijöitä olivat nähdä, kuulla, puhua sujuvasti, liikkua tai käsitellä esineitä, hengittää tai muistaa asioita/keskittyä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että liikuntarajoitteisten nuorten liikunta-aktiivisuus oli matalampaa kuin ei-liikuntarajoitteisten nuorten. Liikuntarajoitteisista nuorista vain harva täytti päivittäiset liikuntasuosituksukset ja heistä vain harva osallistui aktiivisesti urheiluseuratoimintaan. (Ng, Rintala, Saari, Leppä & Kokko 2018.)

Urheilujoukkueessa viihtymiseen vaikuttavat osallisuuden eri ulottuvuudet, kuten sosiaalinen osallisuus ja emotionaalinen osallisuus. Sellaiset pelaajat, joilla on haasteita keskittymisessä, saattavat vaikuttaa joukkueen pelaajien vastauksiin negatiivisesti, jos he kokevat, että heidän joukkueessaan on pelaajia, jotka eivät noudata yhteisiä sääntöjä tai huomioi toisia. (Ng, Rintala, Saari, Leppä & Kokko 2018.)

Valtion liikuntaneuvoston tutkimus (2013) osoitti, että seuratoiminta mahdollistaa hyvän ympäristön lasten ja nuorten terveille kasville ja kehitykselle. Seuratoimintaa pidettiin myös paikkana, jossa viihdytään. Lapset ja nuoret kokivat tulevansa hyvin toimeen joukkuekavereidensa kanssa. Harrastuksessa jatkamisen kannalta toiminnan tulisikin korostaa yksilöiden vapautuneisuutta olla oma itsensä. Tutkimuksesta kävi ilmi, että ne lapset ja nuoret, jotka eivät kokeneet harrastuksessa olevansa vapautuneesti oma itsensä oli viisinkertainen todennäköisyys lopettaa harrastus. (Tiirikainen & Konu 2013.) Oikean lajin ja seuran löytäminen ovat lapselle ja nuorelle tärkeimpiä asioita joukkueessa viihtymiselle.

Tässä tutkimuksessa on tarkoituksena selvittää, onko jääkiekkoa harrastavien lasten ja nuorten välillä eroja emotionaalisissa, sosiaalisissa ja lajitaidollisissa kokemuksissa. Tutkimusjoukkoina ovat Special Hockey -joukkue ja kaksi ikäkausijoukkuetta. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, soveltuvatko PIQ-kyselylomakkeet mittaamaan osallisuutta myös urheilujoukkueissa. Tämän tutkimuksen teoriataustassa hyödynnetään tutkimuksia kasvatustieteistä, liikuntatieteistä sekä Suomen jääkiekkoliiton nettisivuihin pohjautuvia tietoja. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan ensin aikaisempia tutkimuksia osallisuudesta luokkahuoneessa, liikunnassa ja jääkiekkjoukkueissa. Aikaisempien

tutkimusten avulla määritellään osallisuuden käsite ja mitä se merkitsee jääkiekkjoukkueissa. Tämän jälkeen käsitellään sosiaalista osallisuutta joukkueurheilussa, liikunnan eriarvoisuutta sekä kerrotaan tarkemmin Special Hockey -joukkueiden toiminnasta ja valmennuksen merkityksestä. Teoriaosuuden jälkeen määritellään tutkimuskysymys, esitellään tutkimuksen metodit ja sen eteneminen. Lopuksi tarkastellaan tutkimustuloksia ja niiden pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä ja pohdintoja.

2 Osallisuuden kokemusten tutkiminen joukkueessa

Tieteelliset tutkimukset ovat osoittaneet, että osallistavalla opetuksella on myönteinen vaikutus erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden akateemisiin tuloksiin ja neutraalit vaikutukset niille oppilaille, joilla ei ole erityistarpeita. Osallistavalla opetuksella on kuitenkin kielteisiä vaikutuksia akateemiseen minäkäsitykseen. Tämä nähdään ongelmana, koska akateeminen minäkäsitys ja akateemiset tulokset liittyvät vahvasti toisiinsa. Tutkimukset osoittavat, että erityistä tukea tarvitsevat oppilaat tuntevat enemmän yksinäisyyttä ja vähäistä osallisuuden tunnetta, kuin ne oppilaat, joilla ei ole erityistarpeita. (Zurbriggen, Venetz, Schwab & Hessels 2017.) On täysin mahdollista, että tällaiset kokemukset toistuvat myös vapaa-ajan harrastuksissa. Jotta lapsista ja nuorista kasvaisi yhdenvertaisia yhteiskunnan jäseniä, heidän vapaa-aikansa toimintaa tulisi tarkastella inklusion ja osallisuuden näkökulmasta, jotta pystyttäisiin vastaamaan lapsen osallisuuden tarpeisiin kaikissa lapsen elinympäristöissä. Tässä luvussa tarkastellaan osallisuuden käsitettä koulumaailmassa ja soveltaen jääkiekkoon, koska osallisuuden kokemuksista tällä ikäryhmällä on tutkittu lähinnä kouluissa eikä niinkään joukkueurheilun osalta.

2.1 Sosiaalinen osallisuus

Osallisuus toteutuu ryhmissä ja tiiviin ryhmän muodostavat koulujen lisäksi myös urheilujoukkueet. Osallisuuden ja laajan inklusion ymmärryksen käsittely on yksi olennainen osa tätä tutkimusta. Osallisuutta voidaan tarkastella myös laajemmin koko yhteiskuntaa koskevana käsitteenä. Inklusio liitetään koulumaailmassa kapeasti määriteltynä usein erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetukseen. Tästä syystä inklusio mielletään vain tiettyyn ryhmään, joilla on erityisiä tuen tarpeita. (Tirri & Laine 2017.) Unescon julkaisemassa Salamancan (1994) julistuksessa todetaan, että koulutus tulisi suunnitella siten, että se pystyy kohtaamaan jokaisen lapsen yksilönä ja huomioida jokaisen yksilön erilaiset luonteenpiirteet, kyvyt, oppimisedellytykset ja kiinnostuksen kohteet oppilaan omassa lähikoulussa. Erityisen tuen tarpeessa olevat yksilöt tulisi huomioida siten, että mahdollisuuksien mukaan heillä olisi mahdollisuus opiskella muiden oppilaiden kanssa eikä heitä tule eristää erilliseen ympäristöön ilman painavaa syytä. (UNESCO 1994.) Suurin vastuu inklusion toteutumisesta on opettajilla ja opetuksen järjestäjillä.

Yhdistyneiden kansakuntien (YK 1989) allekirjoittama lasten oikeuksien sopimus sivuaa myös sosiaalisen osallisuuden käsitettä. Toisen artiklan ensimmäinen kohta: *”Sopimusvaltiot kunnioittavat ja takaavat lastenoikeuksien sopimuksessa tunnustetut oikeudet kaikille niiden lainkäyttövallan alaisille lapsille ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa rotuun, ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin,*

kansalliseen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua”. 23 artiklan ensimmäinen kohta: ”Sopimusvaltiot tunnustavat, että henkisesti tai ruumiillisesti vammaisen lapsen tulisi saada nauttia täysipainoisesta ja hyvästä elämästä oloissa, jotka takaavat ihmisarvon, edistävät itseluottamusta ja helpottavat lapsen aktiivista osallistumista yhteisönsä toimintaan”. (YK:n ihmisoikeuksien julistus 1989.)

Jotta osallisuutta eli inklusiota voitaisiin tavoitella, on tärkeää määritellä termit segregatio ja integraatio, jotka ovat johtaneet inklusion aatteen kehittymiseen. Koulumaailmassa segregatiolla tarkoitetaan karkeasti erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden luokittelua ja eristämistä esimerkiksi ympäristöjen ja toimenpiteiden avulla. Oppilas opiskelee joko erityisluokassa tai pienryhmässä. Integraatiolla taas tarkoitetaan erityistä tukea saavan lapsen sijoittamista yleisopetuksen luokkaan joko kokonaan tai vain osaksi aikaa. (Takala 2017.) Kivirauman, Klemelän ja Rinteen (2006) mukaan integraation nähdään tarkoittavan hyvää, mutta ilman hyväksyvää ja tasa-arvoista koulukulttuuria, joka hyväksyy oppilaiden luontaiset erot, on integraatiolla vaikutus vain oppimisympäristön muutokseen. Fyysinen integraatio ei siis riitä, vaan tarvitaan laajempaa arvojen ja toimintakulttuurin muutosta. (Kivirauma, Klemelä & Rinne 2006.) Takala muotoilee inklusion olevan lähtökohtaisesti vain tavoiteltava tilanne, jossa yleisopetukseen on tuotu erityisoppilaalle kaikki mahdollinen tuki. Näin oppilas saa olla yhdessä muiden ikätovereidensa kanssa. Koulutuksen järjestämisen käytäntöjen hitaan muuttumisen vuoksi kouluissa on edelleen segregoivia ja integroivia toimenpiteitä. (Takala 2017.)

Perusopetuksen arvoperustat tähtäävät osallistavaan opetukseen. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (OPS 2014) arvoperustassa puhutaan siitä, kuinka jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumisen tunteeseen koulutyössä. Jokaisella oppilaalla on oikeus kasvaa ihmisenä ja tulla yhteiskunnan jäseneksi. Perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainitaan myös, että oppilas tarvitsee kokemuksia osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten oppilaiden kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia. Opettajien tulisikin tämän arvoperustan pohjalta tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen, joka rakentuu elämän ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat yksi osa perusopetuksen kehittämistä. (OPS 2014.)

Sosiaalisen osallisuuden käsityksiä tutkittiin Pesosen, Kontun, Saarisen ja Pirttimaan (2016) tutkimuksessa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että sellaiset oppilaat, jotka olivat siirtyneet erityisopetukseen, kokivat itsensä hylätyiksi ja leimatuiksi. Tämä vaikutti erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Kaikesta huolimatta erityistä tukea tarvitsevat oppilaat tunsivat olonsa paremmiksi erityisopetuksen kouluissa. Tähän vaikutti uusien

ystävyyssuhteiden muodostaminen ja ammattitaitoinen opetus. (Pesonen, Kontu, Saarinen & Pirttimaa 2016.) Inklusiiviseen opetukseen panostaminen voisi mahdollisesti vaikuttaa oppilaiden välisien luokittelujen vähenemiseen kouluissa.

2.2 Eriarvoisuus liikunnassa

Yksilön taustatekijät vaikuttavat hänen yhteiskunnalliseen ja liikunnalliseen asemaansa. Epätasa-arvoisista asemista johtuen, toisilla on enemmän mahdollisuuksia liikunnan harrastamiseen kuin toisilla. Eriarvoisia taustatekijöitä voivat olla esimerkiksi resurssit eli varallisuus, ulkonäköpaineet, sukupuoli, etnisyys tai koulutustaso. Asemoituminen liikuntakentällä näkyy siinä, kuinka yksilöön suhtaudutaan ja kuinka häntä kohdellaan liikunnan harrastajana. Mielenkiintoista on myös, kuinka yksilö on päässyt hänestä mielekkäiden liikuntamuotojen pariin. (Kauravaara & Rönkkö 2020.)

Yhdenvertaisten liikunnan harrastamisen mahdollisuuksien tukeminen on liikuntalain ja kansallisen hyvinvointipolitiikan mukaista. Erityisen huomion kohteena ovat viime vuosina olleet ne lapset ja nuoret, joiden harrastamista on haluttu edistää esimerkiksi koulujen, liikuntaseurojen ja -järjestöjen välisenä yhteistyönä. Vaikeasti vammaisten lasten ja nuorten on Erikssonin, Saukkosen, Mietolan ja Katsuin (2020) tutkimuksen mukaan huomattavasti vaikeampaa elää samankaltaista nuoruutta kuin muut, koska liikuntaharrastuksen valitseminen ja siihen osallistuminen jää hyvin pieneksi marginaaliksi. Tähän syynä ovat ruumiillisen kyvykkyyden oletukset. (Eriksson, Saukkonen, Mietola & Katsui 2020.) LIITU-tutkimuksen laajimman liikuntarajoitteisten ryhmän muodostivat ne nuoret, joilla oli haasteita muistamisessa ja keskittymisessä. Keskittymisen haasteet voidaan liittää impulsiivisuuteen tai ylivilkkauteen, joissa sosiaaliset taidot ja muiden kanssa leikkiminen tai pelaaminen ovat haastavia tehtäviä. Keskittymiskyvyn haasteet tuovat omat ongelmansa yhteisten sääntöjen noudattamiseen ja toisten huomioimiseen, mikä vaikuttaa henkilön leimautumiseen arveluttavana ja epäjohdonmukaisena liikkujana. (Ng, Rintala, Saari, Leppä & Kokko 2018.)

Syrjintä onkin yksi keskeinen eriarvoisuuden peruste ja käy ilmi monin tavoin liikuntaharrastuksissa. Erityisen tuen tarve ja apuvälineet ovat niitä asioita, joiden avulla sosiaalinen erottelu alkaa. Jotta inklusio toteutuisi myös lasten ja nuorten liikunta- ja urheilupalveluissa on se mahdollistettava sopivan tuen ja apuvälineiden avulla. Erikssonin, Saukkosen, Mietolan ja Katsuin (2020) tutkimuksen mukaan vammaisten nuorten yksi keskeisimpiä inklusion esteitä on se, ettei heidän oikeuksiaan tunnusteta yhdenvertaiseen osallisuuteen urheiluun osallistumisesta. Nuorten liikunnassa ei siis ole riittävästi sellaisia käytäntöjä, materiaaleja ja rakenteita, jotka tukisivat yhdenvertaisuutta, edistäisivät inklusiota ja olisivat YK:n vammaisten oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisia. (Eriksson, Saukkonen, Mietola & Katsui 2020.) Lisäksi McGrathin, Crawfordin ja O’Sullivanin (2019) tutkimuksesta selvisi, haastateltaessa irlantilaisia liikunnan opettajia, jotka opettivat erityisen

tuen piiriin kuuluvia oppilaita, kokivat heidän opettajankoulutuksestaan ja täydennyskoulutuksestaan puuttuvan sekä teoriaa että erityisesti käytännön opetusta liikunnan osallisuudesta. Opettajat kuitenkin kokivat osallisuuden olevan positiivinen asia ja osallistavaan opetukseen kannustettiin kouluissa. He kuitenkin kokivat sellaisten oppilaiden osallisuuden hyvin haastavaksi liikuntatunneilla, jotka olivat vakavasti liikuntakyvyttömiä. (McGrath, Crawford & O’Sullivan 2019.) Pawlowskin ja Yunin (2019) tutkimuksesta selvisi myös, että liikunnanopettajien ja luokanopettajien osaaminen, joka auttaisi ohjaamaan oppilaita koulun ulkopuolisen liikunnan pariin nähtiin positiivisena ja tavoiteltavana asiana, mutta valmiuksia tähän ei annettu opettajankoulutuksessa tai täydennyskoulutuksissa. Oppilaan ohjaaminen liikunnallisiin harrastuksiin olivat riippuvaisia lähistön liikuntapalveluista sekä opettajien omista taitoista. (Pawlowski & Yun 2019.)

Eriarvostavia asenteita ja ennakkoluuloja ei tunnisteta vieläkaan tarpeeksi, mutta olemme muokanneet ja rakentaneet uusia sosiaalisia normeja, asenteita ja etsineet niille uusia sopivuuden rajoja. Esimerkiksi seksuaalista häirintää, rodullistamista, homofobisia ilmaisuja ja lihavien ihmisten ruumiillista pilkkaamista ei pidetä enää sopivina. Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi, tulisi toimenpiteet kohdentaa siten, että myös liikunnan kentällä ne, jotka ovat jääneet heikompaan asemaan tulisi ottaa mukaan liikuntaan ja taten madaltaa hierarkioita. Liikunnassa osallistaminen tarkoittaa sitä, että toiminnan sisältöä suunnitellaan kohderyhmän kanssa eikä kohderyhmän puolesta, jolloin syntyy ymmärrys ryhmän todellisista tarpeista. (Kauravaara & Rönkkö 2020.)

2.3 Jääkiekon osallistavat tekijät

Jääkiekkoon liittyvissä teksteissä puhutaan usein kuuluvuuden tunteesta. Kuuluvuuden tunne määritellään Hämäläisen (2015) mukaan innostuksella ja lajirakkaudella. Tunne siitä, että olen oikeassa paikassa ja koen itseni juuri oman lajini urheilijaksi. Urheilija tuntee kuuluvansa ryhmäänsä, joukkueeseensa, seuraansa tai johonkin vastaavaan yhteisöön ja hän pitää sitä merkittävänä ja arvokkaana. Lapsuusvaiheessa lajirakkauden synty ja elämyksellisyys ovat tärkeimpiä asioita. Nuoruuksuvaiheessa ryhmädynamiikka ja sosiaalinen status korostuvat. (Hämäläinen 2015.) Vetoniemi ja Kärnä (2019) määrittelevät osallisuuden tarkoittavan osallistumista elämäntilanteisiin kuten kouluun, leikkeihin, vapaa-ajan aktiviteetteihin sekä yhteisö- kuin kansalaistoimintaan. Osallistuminen erilaisiin aktiviteetteihin on tärkeää lasten fyysisen ja henkisen terveyden sekä heidän yleisen kehityksensä kannalta. (Vetoniemi & Kärnä 2019.) Osallisuuden tunteen ja kuuluvuuden tunteen määritelmät voidaan nähdä synonyymeinä. Tässä tutkimuksessa käytetään osallisuuden käsitettä.

Puhuttaessa osallisuudesta puhutaan myös inklusiosta. Ajatus inklusiosta perustuu ihmisten väliseen tasa-arvoon. Takala (2017) erotelee kolme inklusion ideologiaan pohjautuvaa käytännettä. Puhdasoppinen inklusio, joka tarkoittaa sitä, että oppilaan kaikkiin tarpeisiin on vastattava yleisopetuksessa. Toinen näkökulma korostaa, että tukea tarjotaan mahdollisimman paljon yleisopetuksen piirissä, mutta tilanteen vaatiessa voidaan tukea tarjota muualla. Kolmas tilanne, jossa erityistarpeet tiedostetaan, mutta niitä ei haluta nimetä erityisiksi. Tämä johtaa siihen, että erityistarpeisiin ei vastata inklusion ideologian mukaisesti. Inklusion toteutuminen on silloin näennäistä. (Takala 2017.)

Osallisuus on jääkiekkjoukkueissa Takalan (2017) inklusio ideologian käytänteitä soveltaen, joko täysin toimivaa, näennäistä tai välinpitämätöntä. Inklusio jääkiekossa täysin toimivana ideologina tarkoittaisi sitä, että pelaaja saa kaiken mahdollisen tuen juuri siinä joukkueessa, johon hänen taitonsa ja ikänsä riittävät. Näennäinen inklusio jääkiekkjoukkueessa tarkoittaa, että joukkueessa on jonkin verran tukea tarjolla pelaajalle, mutta apua pelaajalle tarjotaan joltain muulta taholta. Välinpitämätön inklusio jääkiekkjoukkueessa tarkoittaisi sitä, että pelaajan erityistarpeet tiedostetaan, mutta niitä ei haluta nimetä erityisiksi eikä erityistarpeiden vuoksi tehdä muutoksia esimerkiksi treenien sisältöön.

Osallistava jääkiekko edellyttää kolmea tekijää Takalaa (2017) mukaillen. Ensimmäisenä on joukkueen sisältä tuleva tuki, toisena pelin yksilöllistäminen eli kaikki pääsevät mukaan ja kolmantena samat oikeudet ikäkausijoukkueiden kanssa eli joukkueet eivät leimaudu. Lisäksi osallistavan jääkiekon mahdollistaa osallistava valmennus, joka vaikuttaa kaikkiin kolmeen edellä mainittuun tekijään. Nämä jääkiekkoa osallistavat tekijät on kuvattu kuviossa 1.

KUVIO 1 Jääkiekon osallistavat tekijät.

Joukkueen sisältä tuleva tuki edellyttää joukkueen toimihenkilöiltä osallisuuden edistämistä liittyvän arvomaailman mukaista toimintaa ja siten sen mallintamista myös pelaajille. Toinen asia mikä mahdollistaa joukkueen sisältä tulevan tuen on resurssit. Resursseilla tarkoitetaan tässä tapauksessa riittävää toimihenkilöiden määrää, joka mahdollistaa pelaajien yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastaamisen. Resursseihin liittyy myös toimihenkilöiden kouluttautuminen ja haasteisiin liittyvän riittävän tietotaidon ylläpitäminen. Pelin yksilöllistäminen vaatii edellä mainittujen resurssien lisäksi pelin sääntöjen muokkaamista ja niiden yksilöllistämistä. Samat oikeudet kuin ikäkausijoukkueissa tarkoittaa samojen mahdollisuuksien tarjoamista sekä tilan, ajan käytön ja varallisuuden suhteen. Osallistavalla valmennuksella tarkoitetaan sitoutunutta ja ammattitaitoista valmentajaa, joka mahdollistaa jokaisen eri ulottuvuuden onnistumisen. Osallistava valmennus huomioi joukkueensa pelaajat yhdessä ja yksilöinä, auttaa pelaajiaan kehittymään sekä ihmisinä että jääkiekkoilijoina ja kohtelee kaikkia joukkueessaan toimivia tasapuolisesti. Osallistavan valmennuksen tehtäviin kuuluu myös huomioida joukkueensa taitotasot ja asettaa niiden perusteella joukkueelleen tavoitteet, joiden perusteella on mahdollista yksilöllistää peliä. Tasapuolisuus joukkueessa ja oikeudenmukaisuuden tavoittelu urheilumaailmassa riippumatta joukkueen tasosta, mahdollistaa osallistavan jääkiekon onnistumisen.

Jääkiekossa on lähdetty pyrkimään kohti inklusiivisuutta, mutta on kuitenkin päädytty olevan vielä integraatio tai segregatio vaiheessa eli kahtiajaossa. Special Hockey -joukkueet toimivat omissa

joukkueissaan, eikä olla vielä keksitty tapoja, jotka mahdollistaisivat Special Hockey -joukkueiden ja ikäkausijoukkueiden yhteistyön. Special Hockey pelaajat ovat eriarvoisessa asemassa verrattuna ikäkausijoukkueiden pelaajiin, eikä heillä ole mahdollisuutta olla osallisia sarjatoiminnassa. Näyttääkin siltä, että harrastustoiminnan inklusiota on lähdetty tavoittelemaan samalla tavoin kuin peruskoulun inklusiota. Segregaatiosta integraatioon ja siitä vasta inklusioon. Harrastustoiminnan inklusiivisuus vaatii koko yhteiskunnan sitoutumista inklusiivisiin arvoihin. Sillä Special Hockeyyn ja ikäkausijoukkueiden pelaajien yhdistäminen vaatisi suurta ideologia muutosta kilpaurheilussa.

2.4 Special Hockey

Special Hockey on tarkoitettu niille pelaajille, joilla on todettu jokin lääketieteellisesti määritelty haaste tai muu kehitykseen liittyvä haaste, minkä vuoksi he eivät pysty harjoittelemaan ikäryhmänsä joukkueissa. Yleisimpiä lääketieteellisesti määriteltyjä diagnooseja ovat muun muassa lievä tai keskivaikea kehitysvamma, ADHD, Asperger, psykososiaaliset haasteet, motoriset haasteet, jalkaortoosit tai kuulovamma. Pelaajan saaman lääketieteellisen diagnoosin perusteella pelaajat luokitellaan kolmeen eri tasoon. Taso 1) pelaaja pystyy olemaan itsenäisesti kentällä ja ymmärtää mitä pelissä tapahtuu, taso 2) pelaaja pystyy olemaan itsenäisesti kentällä mutta kaipaa suullista ohjaamista pelaamiseen ja taso 3) pelaaja tarvitsee avustajaa kentällä tai ei pysty osallistumaan itse aktiivisesti peliin. (SJL 2021.) Tässä tutkimuksessa ei ole erikseen kysytty tai eritelty minkälaisia lääketieteellisiä diagnooseja tutkimukseen osallistuneella Special Hockey -joukkueen pelaajilla on. American Special Hockey Association (ASHA) mukaan Pohjois-Amerikassa tällaisia Special Hockey -joukkueita on 100 ja Suomessa vastaavia joukkueita on kahdeksan. Suomessa jääkiekossa erityisryhmille on tarjolla Special Hockey -toiminnan lisäksi, parajääkiekkoa (kelkkajääkiekko), proteesijääkiekkoa, sekä kuulo- ja näkövammaisten jääkiekkoa. Suomen Jääkiekkoliiton ja sen jäsenseurojen tavoitteena on tarjota mahdollisuus harrastaa Suomen suosituinta urheilulajia mahdollisimman monesta eri lähtökohdasta. (SJL 2021.) Jääkiekkoliitto (SJL 2021) kertoo sivuillaan, että Special Hockey antaa mahdollisuuden harrastaa jääkiekkoa urheiluseurassa, omassa joukkueessa ja omien kavereidensa kanssa. (SJL 2021) Tämän toteamuksen saattelemana on mielenkiintoista havainnoida tutkimustuloksista, onko Special Hockey -joukkueen tai ikäkausijoukkueen pelaajilla kavereita omassa joukkueessaan.

Suomen jääkiekkoliiton nettisivuilta löytyy myös ohjeet Special Hockey -joukkueen pelisääntöihin, joita joukkueet voivat käyttää yleisenä ohjeennuorana ja muokata niitä pelaajien tai valmentajien toimesta pelitapahtumissaan. Esimerkiksi valmentajilla ja ohjaajilla on vastuu siitä, että pelitapahtuman henki on selvillä ja sen mukaan toimitaan. Pelin päätavoitteena on tuottaa pelaajille elämyksiä ja onnistumisen tunteita, joten pelitapahtumassa olisi hyvä nostaa esille samat

ominaispiirteet, kuin tavallisessa jääkiekko-ottelussa. Tällaiseen pelitapahtumaan kuuluu esimerkiksi musiikin soitto, kuulutukset ja ei-virallinen erotuomari, jolla kuitenkin päällä tuomaripaita. Kilpailullisia tavoitteita pelissä ei ole, joten ottelupöytäkirjaa ei pidetä, pelaajaluetteloita ei tarvita eikä mitään tilastoja tehdä. Tulostaulua voidaan pitää, mutta tulostaulun pitäjä voi harkintansa mukaan käyttää ”pelisilmää”, jotta esimerkiksi maaliero pysyy siedettävänä, vaikka pelissä sattuisi tulemaan toiselle enemmänkin maaleja. Joukkueita kannustetaan tukemaan sosiaalisten taitojen kehittymistä palkitsemalla ottelun lopuksi fair-play pelaaja. (SJL 2021.)

Tutkimukseen osallistuneessa Special Hockey -joukkueessa on kaksi valmentajaa, jotka molemmat ovat ammatiltaan luokanohjaajia. Special Hockey -joukkueen valmentajat työskentelevät eräässä Länsi-Suomalaisessa koulussa, jossa suurin osa Special Hockey -joukkueen pelaajista käyvät koulua. Tässä Länsi-Suomalaisessa Special Hockey -joukkueessa on siis hyvin oppilaansa ja pelaajansa tunteva valmennusryhmä.

2.5 Valmennuksen merkitys

Aikuisen malli joukkueurheilussa on tärkeä inklusiivisen osallisuuden tunteen kehittäjänä. Joukkueessa viihtyminen vaatii, että jokainen urheilija tuntee olonsa turvalliseksi, uskaltaa olla oma itsensä ja ilmaista itseään. Jokaisella on myös perustarve kokea itsensä hyväksi, päteväksi ja osaavaksi. Valmentaja ottaa kaikki tasapuolisesti huomioon ja jokaisen joukkueen jäsen kokee, että häntä arvostetaan. Kun joukkueen ilmapiiri on hyvä, tapahtuu oppimista ja saavutetaan tuloksia. Ohjaajan mallikäyttäytyminen, hyvät vuorovaikutus- ja ryhmätaidot ovat tärkeitä joukkueurheilun sosiaalisen osallisuuden mahdollistajia. (Lintunen, Forsblom & Pulkkinen.) Icehearts-joukkueen valmentaja on sitoutunut toimintaan kerrallaan 12 vuoden ajaksi, mikä takaa turvallisuuden ja pysyvyyden tunteen lapselle ja nuorelle. (Icehearts 2021.) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tekemässä pitkittäistutkimuksessa selvisi, että Icehearts-kasvattajien arvioiden mukaan lasten liikunnallisuus lisääntyi sekä sosiaaliset taidot, kaverisuhteet, itsetunto ja mieliala kohentuivat. (Appelqvist-Schmidlechner & Kekkonen 2020.)

Suomalaisessa joukkueurheilussa valmentajat ovat nousseet lähes yhtä suuriksi tähdiksi kuin huippujoukkueiden pelaajat. Varsinkin joukkueurheilussa valmentajalla on suuri vastuu, sillä hänen on johdettava ja ohjattava useita pelaajia kuitenkin huomioiden jokainen yksilönä. Valmentajan on huomioitava erityisesti ryhmän toiminnan laatua ja kohdella kaikkia tasapuolisesti. (Vasarainen & Hara 2005, 44–45.) Pedagogisten taitojen avulla valmentajalla on mahdollisuus vaikuttaa urheilijansa kehittymiseen ja lajitaidolliseen osaamiseen. Pedagogisesti taitava valmentaja on motivoiva ja innostava. Hän kasvattaa urheilevaa nuorta urheilullisten elämäntapojen omaksumiseen. Valmentaja voi edistää myös pedagogisilla taidoillaan urheilijan fyysistä, psyykkistä ja sosioemotionaalista

kehitystä. Valmentajan didaktisilla taidoilla tarkoitetaan kaikkea konkreettisia valmentamisen toimintatapoja. (Jaakkola 2015.) Valmentajalla on suuri rooli joukkueessaan, joissa hänen didaktisia ja pedagogisia taitoja arvostetaan.

Liikuntaa opettavilla ja ohjaavilla on hyvät mahdollisuudet auttaa oppimisvaikeuslapsia kehittämään erilaisia kompensatorisia tapoja selviytyä elämässä. Onnistuneilla didaktisilla ja pedagogisilla valinnoilla opettaja tai ohjaaja pystyy tukemaan oppilaan itsetunnon ja minäkäsityksen kehittymistä tasapainoiseen nuoruuteen ja aikuisuuteen. Liikunta tarjoaa myös tilanteita, jotka kehittävät luottamusta omiin kykyihin ja antavat tyydytystä pienistäkin omista saavutuksista. Liikuntatilanne voi olla erityisen tuen oppilaalle ainoa paikka, jossa hän voi kokea onnistumisen tunteita koulupäivän aikana tai sen jälkeen. (Rintala, Ahonen, Cantell & Nissinen 2005.) Mihajlovin (2017) tutkimuksesta selvisi, että inklusiivinen opetus liikunnassa suomalaisten opettajien mielestä oli haastavaa niiltä osin, kun oppimisympäristöä oli muokattava kaikille oppilaille mahdollisimman toimivaksi ja turvalliseksi. Lisäksi Mihajlovin tutkimus oli niiltä osin linjassa Pawlowskin ja Yunin (2019) tutkimuksen kanssa, että tutkimukseen osallistuneet opettajat olivat huolissaan omista taidoistaan laadukkaasta osallistavasta liikunnan opettamisesta. Erityisen tuen piiriin kuuluvien oppilaiden onnistunut osallisuus liikuntatunneilla oli riippuvaista liikuntalajien sääntöjen ja varusteiden mukauttamisesta sekä sopivan liikuntaympäristön toteuttamisesta. (Mihajlovic 2017.)

Valmentaja vaikuttaa Suomalaisessa valmennusosaamisen mallissa neljään kokonaisuuteen: 1) urheilijana kehittymiseen ja laji osaamiseen, 2) itsensä kehittämisen taitoihin, 3) ihmisenä kasvu ja 4) kuulumisen tunne. Valmentaja vaikuttaa näihin osa-alueisiin usein tietoisesti tai tiedostamatta. Yhden alueen laiminlyönti vaikuttaa urheilijan kehittymiseen. Käyttämällä monipuolisia menetelmiä, rohkaisemalla, keskustelemalla ja käyttäen erilaisia itsearviointitehtäviä valmentaja vaikuttaa näihin ominaisuuksiin ja taitoihin päivittäin. Valmentaja on joko tiedostetusti tai tiedostamattaan kasvattaja. (Hämäläinen 2015.)

Louhimaa, Lyyra ja Kokkonen (2020) tutkivat valmentajan vuorovaikutustapojen yhteyksiä 14–16-vuotiaiden SM-sarjan joukkuevoimistelijoiden harjoituskokemuksiin. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittivat, että valmentajan antama myönteinen palaute liittyi voimistelijoiden osallistumisaktiivisuuteen ja vahvempaan viihtyvyyteen harjoituksissa. Valmentajan esittämät kysymykset lämmittelyn aikana taas lisäsivät voimistelijoiden yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ohjelmaosuuksissa nostivat kilpailusuuntautuneisuutta motivaatioilmastoa. Lasten ja nuorten parissa työskentelevien valmentajien tulisi kiinnittää erityistä huomiota omiin vuorovaikutustaitoihinsa, koska se vaikuttaa motivaatioilmastoon, urheilijan osallistumisaktiivisuuteen ja harjoituksissa

viihtymiseen. (Louhimaa, Lyyra & Kokkonen 2020.) Urheilijan motivaatioon ja viihtyvyyteen vaikuttavat myös muutkin asiat, kuin vain valmentajan vuorovaikutustaidot. Valmentajan heikot vuorovaikutustaidot voivat kuitenkin olla syy siihen, miksi urheilijanuori lopettaa urheiluharrastuksensa.

3 Tutkimuskysymykset

Aiempiä suomalaisia tai kansainvälisiä tutkimuksia osallisuuden kokemuksista joukkueurheilussa oli vaikeaa löytää. Sen sijaan löytyi tutkimuksia, joissa on tutkittu oppilaiden osallisuutta luokkahuoneessa. Koska PIQ -kyselylomake on mittariltaan sama riippumatta ryhmästä, voidaan sitä verrata näiltä osin aiempiin kouluissa toteutettuihin tutkimuksiin. Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa siitä, miten jääkiekkjoukkueen pelaajat tuntevat itsensä osallisiksi omissa joukkueissaan, onko joukkueiden välillä eroa ja mistä nuo erot johtuvat. Yhtenä tutkimustehtävänä on myös testata PIQ-kyselylomakkeen soveltuvuutta osallisuuden mittaamiseen urheilujoukkueissa.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Eroavatko Special Hockeyyn ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaaliset, sosiaaliset ja lajitaidolliset kokemukset toisistaan?
- 2) Voidaanko PIQ-kyselylomakkeilla mitata osallisuuden kokemuksia urheilujoukkueissa?

Tämän tutkimuksen intressien lisäksi olisi tärkeää löytää työkaluja, joita valmentaja voi käyttää työnsä tukena. Lomakkeen avulla voidaan selvittää kokevatko pelaajat itsensä osallisiksi omassa joukkueessaan. Valmentaja voi myös verrata omia käsityksiään pelaajistaan ja pohtia lukeeko hän pelaajiaan oikein.

4 Tutkimuksen toteuttaminen

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää miten Special Hockey -joukkueen ja ikäkausijoukkueiden osallisuuden kokemukset eroavat toisistaan. Koska tutkimuksen tavoitteena oli selvittää joukkueiden välisiä eroja, on tämä tutkimus silloin luonteeltaan kvantitatiivinen. Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla numeeristen suureiden avulla tuloksia ja havainnollistaa niitä taulukoin ja kuvioin. (Heikkilä 2014.)

Tutkimus toteutettiin informoidulla kyselyllä, jossa joukkueille vietiin ja noudettiin paperiset kyselylomakkeet (Heikkilä 2014). Kahdelle joukkueista oli tutkijan mahdollista esitellä tutkimuksen aihe ja luonne paikan päällä kyselylomakkeiden vientitilanteessa. Tuloksin tueksi tutkija seurasi joukkueiden treenejä ja keskustelin valmentajien kanssa. Havainnointia voidaan käyttää pohdinnoissa, kun tarkastellaan ilmenneitä tietoja. Seuraavaksi esitellään tarkemmin tutkimuksessa käytettyjä mittareita, aineiston hankintaa, analyysimenetelmiä ja pohdintaa tutkimuksen luotettavuudesta ja eettisyydestä.

4.1 Mittarit

Aiempiä Suomalaisia tai kansainvälisiä tutkimuksia osallisuuden kokemuksista joukkueurheilussa ei ole tehty. Kyselyt ovat muokattuja lähdettä mukailleen The Perceptions of Inclusion Questionnaire – (PIQ) kyselylomakkeita (liite 1). PIQ on inklusiota käsittelevä kyselylomake, joka on tehty kouluja varten. Tätä tutkimusta varten muokkasin väittämät jääkiekkoon soveltuviksi (liite 1). Alkuperäistä PIQ - kyselylomaketta mukailleen tehdyt kyselyt lisäävät tutkimuksen luotettavuutta, koska se mittaa oppilaiden koettua osallisuutta koulussa kolmesta eri näkökulmasta: 1) Emotionaalinen hyvinvointi koulussa (*emotional well-being in school*), 2) sosiaalinen osallisuus luokassa (*social inclusion in class*) ja 3) akateeminen minäkäsitys (*the academic self-concept*). PIQ - kyselylomake perustuu saksalaiseen kyselyyn, joka arvioi opiskelijoiden integraation ulottuvuuksia. (Zurbriggen, Venetz, Schwab & Hessels 2017.) Sosiaalis-emotionaalinen toiminta luokassa voi tarjota tietoja inklusiivisen koulun tehokkuudesta. Siksi emotionaalista hyvinvointia koulussa, sosiaalista osallisuutta luokassa ja akateemista minäkäsitystä voidaankin pitää keskeisinä inklusion avainasioina. (Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab & Gebhardt 2020.) Tämä tutkimus on ensimmäinen, joka on toteutettu käyttäen lähdettä mukailtuja PIQ-kyselylomakkeita mittaamaan osallisuuden kokemuksia urheilujoukkueessa. Seuraavaksi tarkastellaan aiempien tutkimusten tuloksia, jotta pohdinnassa voidaan mahdollisesti verrata, päädytäänkö vastaaviin tuloksiin, kun tutkitaan osallisuutta joukkueurheilussa.

Schwab ja Alnahdi (2020) huomasivat omassa PIQ-kyselylomakkeilla toteutetussa tutkimuksessaan, että negatiivisesti asetetut kysymykset tuottivat ongelmia niille oppilaille, joilla oli oppimisvaikeuksia (Schwab & Alnahdi 2020). Tähän tutkimustulokseen olivat päätyneet myös Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Gebhardt (2019). He myös tarkentavat, että ei ollut merkitystä oliko oppilas erityisluokassa vai integroituneena yleiseen luokkaan, negatiivisesti esitetyt kysymykset tuottivat ongelmia vastaamisessa. (Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab & Gebhardt 2019.) Schwab ja Alnahdi huomasivat myös, että useimmilla oppilailla oli korkea emotionaalinen hyvinvointi, sosiaalinen osallisuus ja akateeminen itsekäsitys. Täten Schwab ja Alnahdi (2020) ehdottavat, että lomake soveltuisi erinomaisesti seulontatyökaluksi, jonka avulla opettaja saisi nopeasti selville sellaiset oppilaat, joilla on puutteita jollain mitatulla osa-alueella. (Schwab & Alnahdi 2020.) Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Hessels (2017) saivat selville omassa tutkimuksessaan, että emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaalinen osallisuus, eivät antaneet mitään merkittäviä tuloksia. He olivat kuitenkin samaa mieltä Schwabin ja Alnahdin (2020) kanssa todetessaan myös PIQ-kyselylomakkeen olevan erinomainen ja nopea seulontaväline huomamaan ne oppilaat, joilla on puutteita osallisuudessa. He myös huomauttavat, että tutkittaessa oppilaiden antamia vastauksia akateemisista taidoista, ovat ne aina alueellisesti päteviä eivätkä ole globaalisti yleistettävissä. (Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Hessels 2017.)

Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Gebhardt (2019) huomasivat omassa tutkimuksessaan, että jos oppilas ei kykene itse täyttämään kyselylomaketta, on vanhempien versio lomakkeesta erittäin hyödyllinen tietojen saamiseksi (Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab & Gebhardt 2019). DeVries, Voß, ja Gebhardt (2018) saivat selville omassa PIQ-kyselylomakkeella toteutetussa tutkimuksessaan, että erityisopetusta tarvitsevilla oppijoilla on matalampi akateemisen taitojen, sosiaalisen osallisuuden ja emotionaalisen hyvinvoinnin taso kuin niillä oppilailla, jotka eivät tarvitse erityisopetusta. He myös havaitsivat, että nämä erot kuitenkin pienenevät dramaattisesti sellaisissa kouluissa, jotka olivat osallistavia 6. ja 7. luokan aikana. (DeVries, Voß, & Gebhardt, 2018.) Edellä mainituissa tutkimuksissa oli kaikissa vertailussa erityisoppilaat ja ei-erityisoppilaat. Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Gebhardt (2019) tutkimuksessa vertailtiin lisäksi erityisoppilaita ja ei erityisoppilaita Saksasta ja Sveitsistä. Tutkimustulos oli, että suuria eroja maiden välillä ei ole. Huomioon on kuitenkin otettava se, että jotkin kysymykset ymmärrettiin maiden välillä hieman eri tavoin. (Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab & Gebhardt 2019.)

Kyselylomake koostuu 12 likert-asteikon mielipideväittämistä ja jokaisen väittämän kohdalla on 4-portainen järjestysasteikko. Järjestysasteikon vaihtoehtoina ovat 1 = *ei pidä ollenkaan paikkaansa*, 2 = *ei pidä juurikaan paikkaansa*, 3 = *pitää melko hyvin paikkaansa* ja 4 = *pitää täysin paikkaansa*.

Vastaajan tulee valita yksi itselleen sopivin vaihtoehto asteikolta. Vastausvaihtoehdot ovat alkuperäisen kouluun suunnatun PIQ-lähteen mukaisia. Kysymyksistä kolme on negatiivisessa muodossa. Negatiivisessa muodossa olivat väittämät 4, 8 ja 12. Nämä kysymykset on käännetty analyysivaiheessa negatiivisesta positiiviseen muotoon, jotta Cronbachin Alphan laskeminen onnistuisi (Metsämuuronen 2003).

Koska joukkueurheilussa ei puhuta akateemisesta minäkäsityksestä, voidaan puhua sen sijaan pelaajan suoriutumisesta lajitaidoissa. Tällöin tässä tutkimuksessa nämä kolme näkökulmaa voidaan nimetä: 1) Emotionaalinen osallisuus joukkueessa, 2) sosiaalinen osallisuus joukkueessa ja 3) pelaajan suoriutuminen lajitaidoissa. Koska tutkimuksen aineisto kerätään käyttämällä PIQ:in lähdeä mukailtuja kyselykaavakkeita, voi tutkimusta verrata aiempiin PIQ kyselylomakkeilla tehtyihin tutkimuksiin, jotka on toteutettu kouluympäristössä. PIQ:n valmiit kyselylomakkeet lisäävät myös tutkimuksen luotettavuutta.

4.2 Tutkimukseen valikoituminen ja aineiston kerääminen

Tutkimusaineisto on kerätty kolmesta eri jääkiekkjoukkueesta. Tutkimukseen osallistuivat kaksi eri Länsi-Suomalaisesta seuraa ja kolme eri joukkuetta. Joukkueet, jotka osallistuivat tutkimukseen, olivat Special Hockey -joukkue, U 9 (Under 9 years old team) joukkue ja U 10 – U 11 (Under 10 years old and Under 11 years old team) joukkue. Jääkiekkoliiton liittohallitus muutti vuonna 2019 kilpailuvaliokunnan esityksestä ikäluokkamerkintöjä kansainvälisemmiksi ja täten helpommin ymmärrettäviksi (SJL 2021). Kaikissa joukkueissa pelasi poikien lisäksi myös tyttöjä. Tyttöjä on joukkueessa huomattavasti vähemmän. Kyselyssä ei kuitenkaan erikseen kysytty mitään taustatietoja, joten sukupuolten välistä tilastointia ei tässä tutkimuksessa tehty.

Paperisten kyselylomakkeiden jako toteutettiin soveltuvin menetelmin noudattaen jääkiekkoliiton ohjeita liittyen vuosien 2020–2021 koronapandemian toimintaohjeisiin. Osalle joukkueista jaettiin kyselylomakkeet harjoitusten jälkeen ja osalle kyselylomakkeet toimitettiin täytettäväksi joukkueenjohdon kautta. Kaikilla pelaajilla ja heidän vanhemmillaan oli viikko aikaa täyttää lomaketta. Kyselylomakkeet palautettiin seuraavissa harjoituksissa viikon kuluttua, jossa tutkija oli paikalla vastaanottamassa itse lomakkeita. Kyselylomakkeita otettiin vastaan vielä myöhemminkin, jotta kaikki halukkaat pääsivät osallistumaan tutkimukseen. Kyselylomakkeiden jako ja palautus oli suunniteltu siten, että se oli vastaajien kannalta mahdollisimman suotuisa, jotta vastauskato jäisi mahdollisimman pieneksi (Heikkilä 2014).

4.3 Tutkimusaineisto ja tutkittavat

Aineistoa kerättiin 51 pelaajalta ja heidän vanhemmaltaan. Kahdesta kyselylomakkeesta puuttui tutkimuslupa, jolloin nämä kaksi lomaketta jätettiin kokonaan pois tutkimuksesta. Tutkimuksessa oli siis mukana 48 pelaajaa ja heidän vanhempansa ($N = 48$). Vastauksista puuttuvia arvoja oli vähän ja vaikuttaisi siltä, että kyselyyn oli vastattu huolellisesti. Tämä näyttää siltä, että lyhyet kysymykset oli helppoja ymmärtää. Koska kyseessä on vapaa-ajan harrastustoiminta, on hankalaa arvioida, kuinka monta pelaajaa joukkueeseen oikeasti kuului. Harrastustoiminta ei vaadi pelaajilta täydellistä sitoutumista, joten sellaisia sopimuksia ei harrastejoukkueissa tehdä, joista näkisi suoraan, kuinka monta pelaajaa joukkueessa on. Täten on perusteltua, että vastauskatoa on mahdotonta mitata tässä tutkimuksessa.

Vaikka tutkimuksessa oli myös kysely pelaajien vanhemmille, niin tässä tutkimuksessa analysoidaan vain joukkueiden pelaajien vastauksia. Tutkimukseen osallistuneet joukkueet olivat Special Hockey-joukkue ($n = 12$), U 9 ikäkausijoukkue ($n = 20$) ja U 10 – U 11 ($n = 16$) ikäkausijoukkue. Tässä tutkimuksessa kyselyjen tulkintojen varmistukseksi on haastateltu viittä eri valmentajaa. Haastatteluista on tehty kirjalliset muistiinpanot. Muistiinpanoja ei ole käytetty varsinaisessa analyysissä.

Ikäkausijoukkueet U 9 ja U 10 – U 11 valikoituivat sen perusteella, minkä ikäisiä pelaajia Special Hockey-joukkueessa oli. Special Hockey-joukkueen pelaajat olivat iältään 8–15-vuotiaita, joten valitut ikäkausijoukkueet soveltuivat erinomaisesti joukkueiden keskinäiseen vertailuun. Special Hockey-joukkueen pelaajien ikää ei kysytty lomakkeissa, joten niitä ei voida tarkastella tarkemmin, mutta tämä ikäero huomioidaan pohdintana tulosten tarkastelussa.

4.4 Aineiston analyysi

Aineiston käsittely aloitettiin syöttämällä joukkueiden pelaajilta kerätty data IBM SPSS Statistics 25 -ohjelmaan, jossa aineisto analysoitiin. Ensin analysoitiin jokaisen joukkueen kuvailevat tunnusluvut ja tarkasteltiin, löytyykö niistä eroja joukkueiden välillä. Tämän jälkeen selvitettiin tarkemmin pelaajien koettua osallisuutta joukkuekohtaisesti kolmesta eri näkökulmasta: 1) emotionaalinen osallisuus joukkueessa, 2) sosiaalinen osallisuus joukkueessa ja 3) pelaajan suoriutumista lajitaidoissa. Näistä kolmesta näkökulmasta tehtiin luokitellut summamuuttujat, jotka ristiintaulukoitiin joukkueittain, jotta vertailu joukkuekohtaisesti onnistuisi. Aineiston tilastollinen analyysi eteni tutkimuskysymyksen mukaisesti.

Joukkueiden pelaajien välisiä eroja tarkasteltiin kuvailevien tunnuslukujen, kuten keskiarvojen ja keskihajonnan avulla. Jokaisesta kolmesta eri näkökulmasta joukkuekohtaisesti tehtiin luokitellut

summamuuttujat. Jotta summamuuttujia voitiin muodostaa, oli niistä tehtävä myös Cronbachin alpha-kertoimet. Alphan kertoimet muodostettiin emotionaalista osallisuutta joukkueesta mittaavista kysymyksistä 1, 4, 7 ja 10, sosiaalista osallisuutta joukkueessa mittaavista kysymyksistä 2, 5, 8 ja 11 sekä pelaajan suoriutumista lajitaidoissa mittaavista kysymyksistä 3, 6, 9 ja 12.

4.5 Eettinen aineiston keruu

Hyvän tutkimuksen perusvaatimuksiin kuuluu sen tarkastelu reliabiliteetin ja validiteetin kautta. Validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuslomakkeen kysymysten tulee mitata juuri oikeita asioita. Tutkimuksen tulee siis mitata sitä, mitä oli tarkoituskin selvittää. Perusjoukon eli tässä tapauksessa joukkueiden tarkka määrittely, edustavan otoksen saaminen ja korkea vastausprosentti auttavat pätevän eli validin tutkimuksen toteuttamista. Reliabiliteetilla tarkoitetaan saatujen tulosten tarkkuutta, tulosten oikein tulkitsemista ja analysointia. Lyhyesti kerrottuna reliabiliteetilla tarkoitetaan, että tutkimus on toistettavissa samanlaisin tuloksin. (Heikkilä 2014.) On kuitenkin hyvä huomioida tämän tutkimuksen ajankohta ja pohtia olisiko vastauksia saatu enemmän ja laajemmin ilman vuosien 2020–2021 rajoituksia.

Tässä tutkimuksessa käytettiin muokattua valmiiseen PIQ-kyselyyn perustuvaa lomaketta. Tämän PIQ -kyselylomakkeen käyttö soveltui tähän tutkimukseen hyvin, koska se mittaa juuri sitä asiaa, mitä pitikin. Tämän valmiin lomakkeen käyttö takaa valmiit ja oikeita asioita mittaavat väittämät, jotka puolestaan vahvistavat tutkimuksen validiteettia. (Heikkilä 2014.) Vaikka kyselylomakkeita on muokattu koulusanastosta jääkiekkosanastoon, väittämien muita sanoja tai kysymyksen muotoa ei ole muokattu. Tämä mahdollistaa, että tutkimuskysymyksiä on mahdollista tarkastella ja analysoida juuri niin, kuin on tarkoituskin. Tässä tutkimuksessa reliabiliteettia mittaa Cronbachin alpha (koko aineisto $\alpha = 0.84$), joka kertoo tutkimuksen korkeasta reliabiliteetista. Tällä tarkoitetaan siis sitä, että tutkimuksen mittarit mittaavat samantyyppistä asiaa. (Heikkilä 2014.)

Kysymyslomake on etukäteen testattu koulumaailman luokkahuoneissa, mutta ei joukkuelajeissa. Koska tutkija ei ollut paikalla, kun kyselyjä täytettiin, voidaan pohtia sen vaikuttamista esimerkiksi halukkuuteen vastata kyselyyn tai esittää lisäkysymyksiä liittyen kyselylomakkeeseen. Tutkimuksen luotettavuutta on syytä tarkastella tässä kohdin, sillä täyttä varmuutta ei ole siitä, kuka lomakkeen on oikeasti täyttänyt.

Tutkimuksen tehokkuuteen ja taloudellisuuteen vaikutti vuosien 2020–2021 tilanne. On syytä tarkastella tutkimuksen taloudellisuutta esimerkiksi tiedonkeruun kautta. Olisiko otoskoko ollut suurempi, jos kyselyn olisi toteuttanut Webropolilla luoduilla verkkolomakkeilla vai olisiko vastausprosentti jäänyt vieläkin alhaisemmaksi. (Heikkilä 2014.) Tässä tutkimuksessa

otantamenetelmään vaikuttivat perusjoukon maantieteellinen sijainti ja perusjoukkojen samankaltaisuus. (Heikkilä 2014).

Tämän tutkimuksen avoimuus tuli ilmi ilmoitettaessa tutkittaville tutkimuksen tarkoitus ja käytötapa (Heikkilä 2014). Jääkiekkjoukkueiden seuroille esiteltiin ensin tutkimuksen aihe ja pyydettiin lupa tutkimukselle. Tämän jälkeen pyydettiin lupa tutkimukseen valikoiduilta joukkueilta ja heidän johtoryhmältänsä. Tämän jälkeen sovittiin sopiva ajankohta tutkimuksen järjestämiselle ja informoitiin pelaajien vanhempia etukäteen vapaaehtoiseen tutkimukseen osallistumisesta. Osalle joukkueista oli mahdollista käydä esittelemässä tutkimus paikan päällä ja osalle WhatsApp-ryhmän välityksellä, siksi oli tärkeää, että samat asiat kuten tutkimuksen vapaaehtoisuus, tarkoitus ja käytötapa painottuivat. Tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyden varmistamiseksi joukkueiden seurojen nimiä ei ole mainittu. Yhdeltäkään pelaajalta ei kerätty henkilötietoja. Kuitenkin Special Hockey- joukkue on tunnistettavissa, vaikka yksilöitä joukkueesta ei voi mitenkään tunnistaa, ja tämä on ollut kyselylomakkeen saatekirjeessä. Joukkue ja seura olivat kuitenkin tästä tietoisia antaessaan luvan tutkimukselle. Jokaisessa joukkueessa pelasi myös tyttöjä. Tyttöjen osuus oli kuitenkin niin pieni, ettei sukupuolien välinen vertailu olisi ollut mielekästä. Tästä syystä vastaajilta ei taustatietona kysytty sukupuolta.

5 Tulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko Special Hockey -joukkueen ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaalisten, sosiaalisten ja lajitaidollisten kokemusten välillä eroja. Lisäksi tämän tutkimuksen tarkoituksena oli testata, soveltuuko PIQ-kyselylomakkeiden käyttö mittaamaan osallisuuden kokemuksia myös urheilujoukkueissa. Aluksi tarkastellaan, ilmeneekö joukkueiden pelaajien vastausten välillä eroja keskiarvoissa ja keskihajonnoissa. Tämän jälkeen tarkastellaan epäparametrisen testin avulla, onko joukkueiden välillä merkitsevää eroa pelaajien antamien vastauksien perusteella. Lopuksi analysoidaan tuloksia tarkemmin ristiintaulukoinnin avulla.

5.1 Special Hockeyn ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaalisten, sosiaalisten ja lajitaidollisten kokemusten erojen mittaaminen

Tutkimuskysymyksenä oli, eroavatko Special Hockey -joukkueen ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaaliset, sosiaaliset ja lajitaidolliset kokemukset toisistaan. Tähän kysymykseen vastaamiseksi tarkasteltiin pelaajien vastauksia mielipideväittämiin. Ensin tarkastellaan, millä tavalla vastaukset jakautuivat eri vaihtoehtoihin mielipideasteikolla.

Joukkueiden pelaajat arvioivat osallisuuden kokemuksiaan 12 Likert-asteikollisen väittämän avulla. Väittämissä oli 4-portainen Likert-asteikko. Järjestysasteikon vaihtoehtoina ovat 1 = *ei pidä ollenkaan paikkaansa*, 2 = *ei pidä juurikaan paikkaansa*, 3 = *pitää melko hyvin paikkaansa* ja 4 = *pitää täysin paikkaansa*. Kyselylomakkeen joka neljäs väittämä oli negatiivisessa muodossa. Taulukossa 1 on esitetty kuvailevat tunnusluvut Special Hockeyn (n=12), ikäkausijoukkue U 9 (n=20) ja ikäkausijoukkue U 10 – U 11 (n=16) pelaajien osallisuuden kokemuksista.

TAULUKKO 1 Kuvailevat tunnusluvut Special Hockeyn (n=12), U 9 (n=20) ja U 10 – U 11 (n=16) joukkueiden pelaajien osallisuuden kokemuksista.

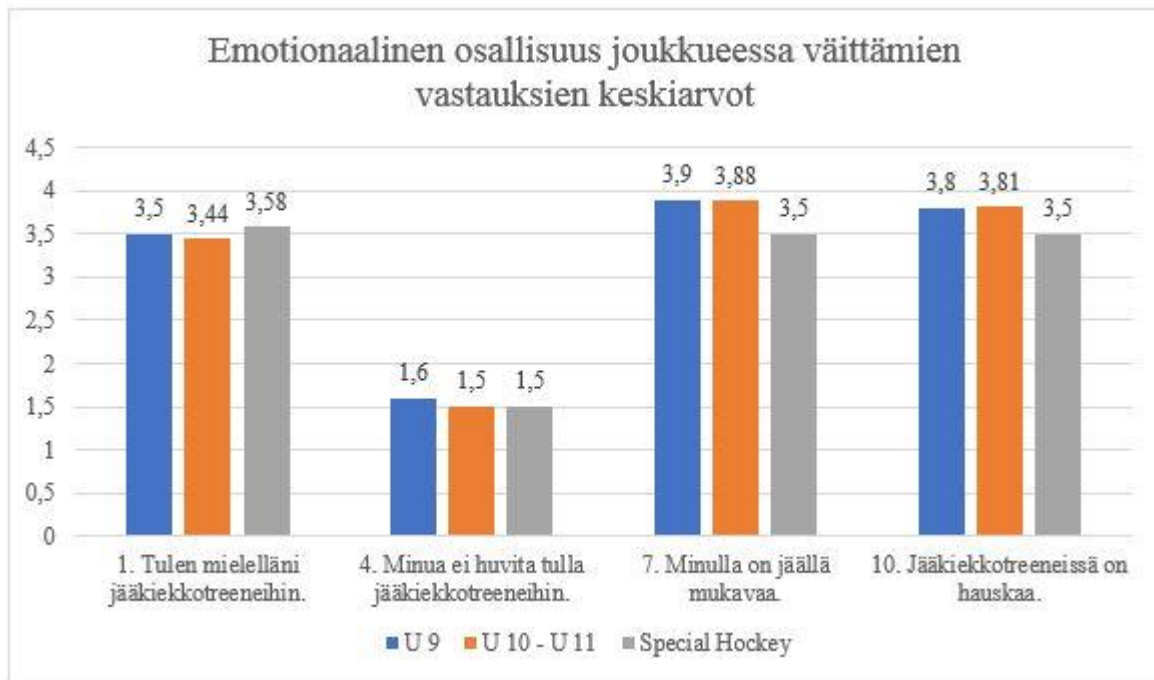
	KA	KH	Md	min	max
1. Tulen mielelläni jääkiekkotreeneihin.					
U 9	3.50	0.688	4.00	2	4
U 10 – U 11	3.44	0.814	4.00	1	4
Special Hockey joukkue	3.58	0.515	4.00	3	4
Kaikki joukkueet	3.50	0.684	4.00		

2. Minulla on oikein paljon ystäviä joukkueessani.					
U 9	3.40	0.821	4.00	2	4
U 10 – U 11	3.44	0.629	3.50	2	4
Special Hockey joukkue	2.83	0.835	3.00	1	4
Kaikki joukkueet	2.27	0.792	3.00		
3. Minä opin jääkiekkotreeneissä nopeasti.					
U 9	3.15	0.745	3.00	2	4
U 10 – U 11	3.25	0.577	3.00	2	4
Special Hockey joukkue	3.33	0.778	3.50	2	4
Kaikki joukkueet	3.23	0.692	3.00		
4. Minua ei huvita tulla jääkiekkotreeneihin.					
U 9	1.60	0.995	1.00	1	4
U 10 – U 11	1.50	0.966	1.00	1	4
Special Hockey joukkue	1.50	0.674	1.00	1	3
Kaikki joukkueet	1.54	0.898	1.00		
5. Minä tulen joukkuekavereideni kanssa oikein hyvin toimeen.					
U 9	3.70	0.470	4.00	3	4
U 10 – U 11	3.56	0.512	4.00	3	4
Special Hockey joukkue	3.25	0.866	3.00	1	4
Kaikki joukkueet	3.54	0.617	4.00		
6. Minä suoriudun hyvin myös vaikeista jääkiekkoharjoitteista.					
U 9	3.35	0.671	3.00	2	4
U 10 – U 11	3.06	0.443	3.00	2	4

Special Hockey joukkue	3.25	0.452	3.00	3	4
Kaikki joukkueet	3.23	0.555	3.00		
7. Minulla on jäällä mukavaa.					
U 9	3.90	0.308	4.00	3	4
U 10 – U 11	3.88	0.342	4.00	3	4
Special Hockey joukkue	3.50	0.905	4.00	1	4
Kaikki joukkueet	3.79	0.544	4.00		
8. Minä tunnen itseni yksinäiseksi joukkueessani.					
U 9	1.15	0.366	1.00	1	2
U 10 – U 11	1.19	0.544	1.00	1	2
Special Hockey joukkue	1.67	1.155	1.00	1	4
Kaikki joukkueet	1.29	0.713	1.00		
9. Minä olen hyvä jääkiekkoilija.					
U 9	3.70	0.571	4.00	2	4
U 10 – U 11	3.31	0.793	3.00	1	4
Special Hockey joukkue	3.33	0.492	3.00	3	4
Kaikki joukkueet	3.48	0.652	4.00		
10. Jääkiekkotreeneissä on hauskaa.					
U 9	3.80	0.410	4.00	3	4
U 10 – U 11	3.81	0.403	4.00	3	4
Special Hockey joukkue	3.50	0.905	4.00	1	4
Kaikki joukkueet	3.73	0.574	4.00		
11. Minulla on oikein hyvät suhteet joukkuekavereihini.					
U 9	3.60	0.503	4.00	3	4
U 10 – U 11	3.44	0.512	3.00	3	4
Special Hockey joukkue	3.08	0.793	3.00	1	4

Kaikki joukkueet	3.42	0.613	3.00		
12. Monet asiat jäällä ovat minulle liian vaikeita.					
U 9	1.50	0.688	1.00	1	3
U 10 – U 11	1.63	0.619	1.00	1	3
Special Hockey joukkue	1.33	0.492	1.00	1	2
Kaikki joukkueet	1.50	0.619	1.00		

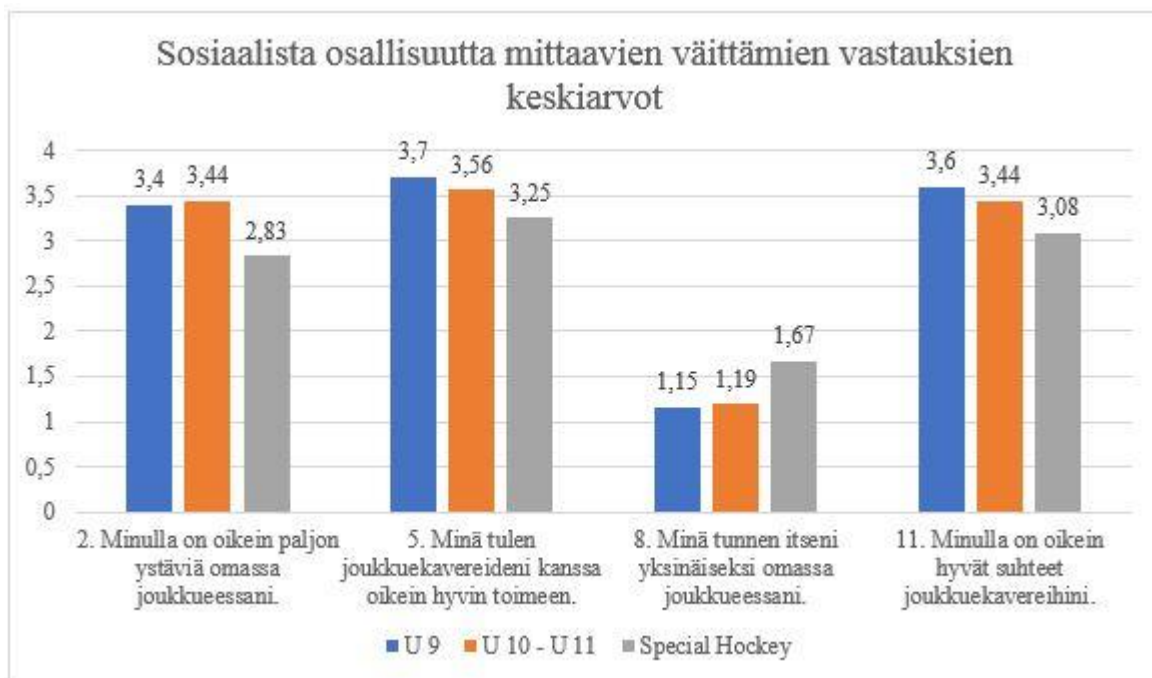
Taulukosta 1 voidaan havaita, että emotionaalista osallisuutta mittaavissa väittämässä 1, 4, 7 ja 10 joukkueiden pelaajien välillä ei ollut eroja. Kuviossa 2 on havainnollistettu joukkueiden keskiarvoja emotionaalista osallisuutta mittaavissa väittämässä. Kaikkien joukkueiden pelaajat tulivat mielellään jääkiekkotreeneihin. Väittämän 1 keskiarvo kaikkien joukkueiden kesken oli 3.50. Kuitenkin väittämässä 1 esiintyi jonkin verran keskihajontaa joukkueen U 10 – U 11 pelaajien vastauksissa ($KH = 0.814$). Tämä tarkoittaa sitä, kuinka kaukana havaintoarvot ovat keskimäärin jakauman keskiarvosta (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2018, 83). Lisäksi U 10 - U 11 joukkueen pelaajat olivat antaneet vastausarvoiksi 1–4 eli väittämässä 1 oli myös vaihteluväliä. Väittämää 1 tukee väittämä 4, joka on negatiivisessa muodossa. Väittämän 4, joka on käänteinen, keskiarvo on 1.54 eli joukkueen pelaajat olivat keskimääräisesti sitä mieltä, että heitä huvittaa tulla jääkiekkotreeneihin. Väittämässä 4 ilmeni kuitenkin keskihajontaa joukkueiden U 9 ja U 10 – U 11 -pelaajien vastauksissa. U 9 -joukkueen keskihajonta oli 0.995 ja U 10 – U 11 joukkueen keskihajonta oli 0.966. Molemmat joukkueet olivat antaneet vastausarvoja 1–4 ja olivat keskiarvojen perusteella sitä mieltä, että kaikkia ei huvita tulla yhtä paljon jääkiekkotreeneihin, mutta vastauksien vaihteluvälin mukaan kaikkia pelaajia ei huvita tulla yhtä paljon jääkiekkotreeneihin. Väittämän 7 kaikkien joukkueiden pelaajien vastauksien keskiarvon 3.79 mukaan joukkueiden pelaajista on jäällä mukavaa, ja heidän mielestään jääkiekkotreeneissa on hauskaa ($KA = 3.73$). Väittämässä 7 ja 10 oli keskihajontaa Special Hockey -joukkueen pelaajien vastauksien keskiarvoon verrattuna. Kysymyksien 7 ja 10 vastausarvojen vaihteluväli oli 1–4 ja keskihajonta oli väittämässä 7 0.905 ja väittämässä 10 0.905. Special Hockey -joukkueen pelaajilta kysyttäessä onko jäällä mukavaa tai hauskaa ovat vastaukset vaihtelevia.

KUVIO 2 Emotionaalista osallisuutta joukkueessa mittaavien väittämien vastauksien keskiarvoja joukkueittain.

Taulukosta 1 voidaan havaita, että sosiaalista osallisuutta mittaavissa väittämässä 2, 5, 8 ja 11 oli eroja joukkueiden välillä. Kuviossa 3 on vielä havainnollistettu joukkueiden keskiarvoja sosiaalista osallisuutta mittaavissa väittämässä. Ikäkausijoukkueet U 9 ja U 10 – U 11 arvioivat heillä olevan oikein paljon ystäviä omassa joukkueessaan. Väittämien 2 vastauksien keskiarvot olivat U 9 -joukkueen pelaajilla 3.40 ja U 10 – U 11 -joukkueen pelaajilla 3.44. Special Hockey -joukkueen pelaajat kokivat, että heillä ei ole kovin paljon ystäviä omassa joukkueessaan. Special Hockey-joukkueen pelaajien keskiarvo väittämässä 2 oli 2.83, joka selvästi vaikutti kaikkien joukkueiden antamaan keskiarvoon 2.27. Lisäksi joukkueiden U 9 pelaajien ja Special Hockey -joukkueen pelaajien vastauksissa väittämässä 2 oli jonkin verran keskihajontaa. U 9 joukkueen pelaajien keskihajonta on 0.821 ja vastausarvojen vaihteluväli oli 2–4. Special Hockey -joukkueen keskihajonta on 0.835 ja heidän antamat vastausarvojen vaihteluväli 1–4. Eli joukkueiden U 9 ja Special Hockey pelaajilla on vaihtelevasti oikein paljon ystäviä joukkueessaan. Kaikkien joukkueiden pelaajat arvioivat kuitenkin tulevansa oikein hyvin toimeen joukkuekavereidensa kanssa. Väittämän 5 vastauksien keskiarvo kaikista joukkueista oli 3.54. Väittämässä 5 oli keskihajontaa Special Hockey- joukkueen pelaajien kesken ($KH = 0.866$) ja vastausarvojen vaihteluväli oli 1–4. Special Hockey- joukkueen pelaajat tulevat vaihtelevasti toimeen

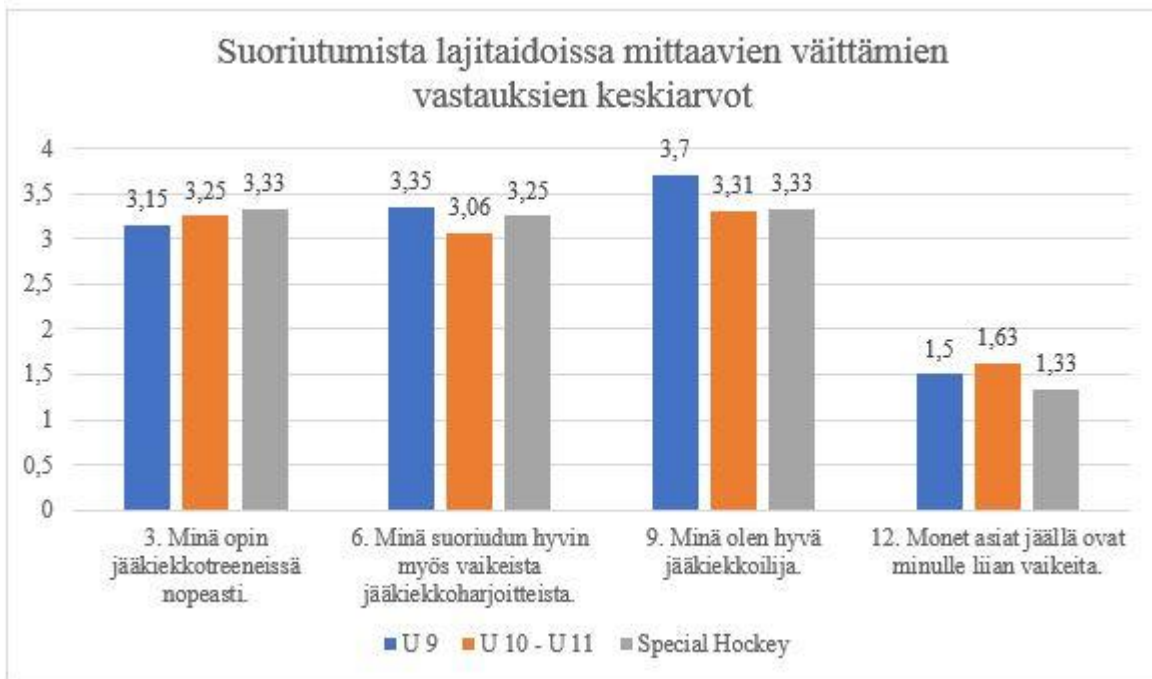
joukkuekavereidensa kanssa. Pelaajat eivät myöskään tunteneet itseään yksinäisiksi joukkueessaan. Väittämä 8 oli negatiivisessa muodossa, jolloin kaikkien joukkueiden pelaajien vastauksien keskiarvo oli 1.29. Väittämässä 8 esiintyi myös eniten keskihajontaa Special Hockey- joukkueen pelaajien vastausten kesken ($KH = 1.155$). Special Hockey- joukkueen pelaajat olivat antaneet vastausarvoja 1–4, kun muut ikäkausijoukkueet olivat antaneet arvoja 1–2. Tämä tarkoittaa, että Special Hockey- joukkueen pelaajien vastauksien vaihteluvälin perusteella, pelaajat kokevat myös yksinäisyyttä joukkueessaan. Kaikkien joukkueiden pelaajat arvioivat kuitenkin heillä olevan oikein hyvät suhteet joukkuekavereihinsa. Vaikka pelaaja tuntee yksinäisyyttä joukkueessaan, voi hänellä silti olla hyvät suhteet joukkuekavereihin. Yksinäisyyttä ei siis välttämättä voi suoraan rinnastaa siihen, että ei tulisi toimeen joukkuekavereidensa kanssa (kuvio 3). Väittämän 11 keskiarvo kaikilta joukkueilta oli 3.42.

KUVIO 3 Sosiaalista osallisuutta joukkueessa mittaavien kysymyksen vastauksien keskiarvoja joukkueittain.

Taulukosta 1 voidaan havaita, että pelaajien suoriutumista lajitaidoissa mittaavissa väittämässä 3, 6, 9 ja 12 ei ollut eroja joukkueiden välillä. Kuviossa 4 on havainnollistettu joukkueiden keskiarvoja lajitaidollisesta suoriutumisesta mittaavista väittämistä. Pelaajat kokivat oppivansa jääkiekkotreeneissa nopeasti, tunsivat suoriutuvansa hyvin vaikeistakin jääkiekkoharjoitteista ja arvioivat olevansa hyviä jääkiekkoilijoita. Pelaajien mielestä monet asiat jäällä eivät olleet heille liian vaikeita. väittämän 12 alhainen vastausarvo selittyy kysymyksen negatiivisella muodolla. Kaikkien

väittämien keskiarvojen keskihajonnat olivat alle 0.8, joten väittämien välillä ei ollut keskihajontaa. Kaikkien pelaajien vastaukset lajitaitoa mittaavissa kysymyksissä olivat melko yhteneväisiä.

KUVIO 4 Suoriutumista lajitaidoissa mittaavien väittämien vastauksien keskiarvoja joukkueittain.

5.2 Joukkueiden välinen tarkempi analysointi

Vastauksien eroja tarkasteltiin lisäksi Kruskal-Wallis testillä. Tässä tutkimuksessa käytettiin varianssianalyysin sijaan ei-parametristä testiä Kruskal-Wallis testiä. Kruskal-Wallis testin käyttö on perusteltua, koska sillä testataan useamman, kuin kahden riippumattoman otoksen välisen eron merkitsevyyttä. Varianssianalyysi ei soveltunut tämän tutkimuksen erojen merkitsevyyden testaamiseen, sillä otoskoot olivat pieniä, eivätkä muuttujat olleet normaalijakautuneita ja tarkasteltavat muuttujat olivat mielipideasteikollisia. (Heikkilä 2014.) Kruskal-Wallis testin mukaan, kaikki joukkueet olivat antaneet saman suuntaisia vastauksia. Testin mukaan vastauksien välillä ei ollut merkitseviä eroja jakaumassa. Jotta eroja jakaumassa olisi ollut, olisi tällöin jakauman arvon täytynyt olla alle (p -arvo 0.05). Ainoastaan väittämässä (9) *Minä olen hyvä jääkiekkoilija*, oli p -arvo lähimpänä arvoa 0.05. Väittämän (9) (p -arvo 0.07). Tämä tulos on suuntaa antava, jos otos koko olisi suurempi voisi jakaumassa olla merkitsevää eroa.

Jokaisesta kolmesta eri osallisuutta mittaavasta näkökulmasta muodostettiin luokitellut summamuuttujat: 1) Emotionaalinen osallisuus joukkueessa, 2) sosiaalinen osallisuus joukkueessa ja 3) pelaajan suoriutuminen lajitaidoissa. Koska koko aineiston Cronbachin alpha-kerroin oli korkea 0.84 ja emotionaalinen osallisuus joukkueessa alphan-kerroin oli 0.71, sosiaalinen osallisuus

joukkueessa alphan-kerroin oli 0.86 ja pelaajan suoriutuminen lajitaidoissa alphan-kerroin oli 0.6, voidaan todeta alphan-kertoimien olleen riittävän korkeita siihen, että summamuuttujien muodostaminen joukkuekohtaisesti oli perusteltua. Cronbachin alphan alarajana pidetään arvoa 0.6 (Metsämuuronen 2003).

Koska jokaiseen eri osallisuutta mittaavaan näkökulmaan kuului 4 väittämää, oli pelaajien alhaisin mahdollinen summa 4 ja korkein mahdollisin summa 16. Jotta summamuuttujat olisivat yhdenmukaisia, on negatiiviset väittämät käännetty positiivisiksi. Pelaajien emotionaalinen osallisuus joukkueessa sai summamuuttuja arvoja välillä 7–16, pelaajien sosiaalinen osallisuus joukkueessa sai summamuuttuja arvoja välillä 4–16 ja pelaajan itsenäisyyslajitaidoissa summamuuttuja sai arvoja välillä 8–16.

Luokiteltujen summamuuttujien keskiarvo oli mitattaessa pelaajien emotionaalista osallisuutta joukkueessa 14.47 ($KH = 2.03$). Pelaajista puolet ($N = 24$) oli antanut korkeimman summamuuttujan arvon 16. Tämän perusteella voidaan todeta, että pelaajat kokevat olevansa emotionaalisesti osallisia joukkueessaan. Luokiteltujen summamuuttujien keskiarvo oli mitattaessa pelaajien sosiaalista osallisuutta joukkueessa 13.93 ($KH = 2.31$). Pelaajat siis kokevat itsensä sosiaalisesti osallisiksi joukkueessaan. Luokiteltujen summamuuttujan keskiarvo oli mitattaessa pelaajien suoriutumista lajitaidoissa 13.48 ($KH = 1.72$). Tämän perusteella voidaan todeta, että pelaajat arvioivat suoriutumisensa lajitaidoissa hyväksi.

TAULUKKO 2 Luokiteltu summamuuttuja emotionaalinen osallisuus joukkueessa ristiintaulukointi.

Luokiteltu summamuuttuja	Joukkue	U 9	U 10 – U 11	Special Hockey	Kaikki joukkueet
1	Lukumäärä	2	1	1	4
	% osuus	10,0 %	6,25 %	8,3 %	8,3 %
2	Lukumäärä	3	2	3	8
	% osuus	15,0 %	12,5 %	25,0 %	16,7 %
3	Lukumäärä	15	13	8	36
	% osuus	75,0 %	81,25 %	66,7 %	75,0 %
Yhteensä	Lukumäärä	$n = 20$	$n = 16$	$n = 12$	$N = 48$

	% osuus	100 %	100 %	100 %	100 %
--	---------	-------	-------	-------	-------

Taulukko 2 mukaan luokiteltu summamuuttujan 1 on saanut summat 11 tai pienempi. Luokiteltu summamuuttujan 2 on saanut summat 12–13 ja luokiteltu summamuuttuja 3 on saanut summat 14–16. Emotionaalista osallisuutta joukkueessa mittasivat kysymykset 1, 4, 7 ja 10. Taulukon 2 perusteella kaikkien joukkueiden pelaajien emotionaalinen osallisuuden ulottuvuus on suurimmaksi osaksi sitä, että pelaajat kokevat kuuluvansa joukkueeseen ($N\ 36 = 75,0\ %$). Kuitenkin jokaisesta joukkueesta löytyi pelaajia, jotka olivat vastanneet luokiteltujen summamuuttujien arvot 1 (8,3 %) ja 2 (16,7 %). U 9 -joukkueen pelaajista 10,0 % oli antanut alhaisimman luokitellun summamuuttujan arvon 1, eli U 9 -joukkueen pelaajista 10,0 % eivät koe itseään emotionaalisesti osallisiksi omassa joukkueessaan. Special Hockey -joukkueen pelaajista 25,0 % oli vastannut luokitellun summamuuttujan arvon 2. Tämä tarkoittaa, että neljäsosa Special Hockey -joukkueen pelaajista on sitä mieltä, että he eivät koe täydellistä emotionaalista osallisuutta omassa joukkueessaan. Väittämä 4 oli negatiivisessa muodossa, joten sen arvot on käännetty SPSS-ohjelman toiminnoilla positiiviseksi, jotta summamuuttujien muodostaminen pysyisi mielekkäänä. Khiin neliö -testin mukaan joukkueiden pelaajien luokiteltujen summamuuttujien vastausten välillä ei ollut merkitsevää riippuvuutta ($X^2(4) = 1,044$; $p < 0,903$).

TAULUKKO 3 Luokiteltu summamuuttuja sosiaalinen osallisuus joukkueessa ristiintaulukointi.

Luokiteltu summamuuttuja	Joukkue	U 9	U 10 – U 11	Special Hockey	Kaikki joukkueet
1	Lukumäärä	2	1	3	6
	% osuus	10,0 %	6,25 %	25,0 %	12,5 %
2	Lukumäärä	2	3	4	9
	% osuus	10,0 %	18,75 %	33,3 %	18,8 %
3	Lukumäärä	16	12	5	33
	% osuus	80,0 %	75,0 %	41,67 %	68,7 %
Yhteensä	Lukumäärä	$n = 20$	$n = 16$	$n = 12$	$N = 48$
	% osuus	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 3 mukaan luokiteltu summamuuttujan 1 on saanut summat 11 tai pienempi. Luokiteltu summamuuttujan 2 on saanut summat 12–13 ja luokiteltu summamuuttuja 3 on saanut summat 14–16. Sosiaalista osallisuutta joukkueessa mittasivat kysymykset 2, 5, 8 ja 11. Taulukon 3 perusteella voidaan sanoa, että Special Hockey -joukkueen pelaajien vastaukset eroavat ikäluokkajoukkueista siinä, että Special Hockey -joukkueen pelaajista vain alle puolet (41,67 %) oli antanut korkeimman luokitellun summamuuttujan arvon 3, kun taas U 9 joukkueesta tämän arvon oli vastannut 80,0 % pelaajista ja U 10 – U 11 -joukkueen pelaajista 75,0 %. Special Hockey -joukkueen pelaajista yli puolet oli vastannut luokiteltujen summamuuttujien arvot 1 ja 2. Tämän perusteella voidaan sanoa, että U 9 ja U 10 – U 11 -joukkueiden pelaajat arvioivat suurimmaksi osaksi sosiaalisen osallisuuden omassa joukkueessaan hyväksi. Special Hockey -joukkueen pelaajista yli puolet oli sitä mieltä, että he eivät koe olevansa sosiaalisesti osallisia omassa joukkueessaan. Täytyy kuitenkin huomioda se, että U 9 ja U 10 – U 11 -joukkueissa oli myös sellaisia pelaajia, joiden vastaukset sijoituivat arvoille 1 ja 2 ja Special Hockey:n pelaajista 41,67 % kokee itsensä sosiaalisesti osalliseksi omassa joukkueessaan. Väittämä 8 oli negatiivisessa muodossa, joten sen arvot on käännetty SPSS-ohjelman toiminnoilla positiiviseksi, jotta summamuuttujien muodostaminen pysyisi mielekkäänä. Khiin neliö -testin mukaan joukkueiden pelaajien luokiteltujen summamuuttujien vastausten välillä ei ollut merkitsevää riippuvuutta ($X^2(4) = 6,017$; $p < 0,198$).

TAULUKKO 4 Luokiteltu summamuuttuja pelaajan suoriutuminen lajitaidoissa ristiintaulukointi.

Luokiteltu summamuuttuja	Joukkue	U 9	U 10 – U 11	Special Hockey	Kaikki joukkueet
1	Lukumäärä	2	2	1	5
	% osuus	10,0 %	12,5 %	8,33 %	10,4 %
2	Lukumäärä	5	8	4	17
	% osuus	25,0 %	50,0 %	33,33 %	35,4 %
3	Lukumäärä	13	6	7	26
	% osuus	65,0 %	37,5 %	58,33 %	54,2 %
Yhteensä	Lukumäärä	$n = 20$	$n = 16$	$n = 12$	$N = 48$
	% osuus	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 4 mukaan luokiteltu summamuuttujan 1 on saanut summat 11 tai pienempi. Luokiteltu summamuuttuja 2 on saanut summat 12–13 ja luokiteltu summamuuttuja 3 on 14–16 summat. Pelaajan suoriutumista lajitaidoissa mittasivat kysymykset 3, 6, 9 ja 12. Taulukon 4 perusteella voidaan sanoa, että pelaajat arvioivat vaihtelevasti omia lajitaidollisia suorituksiaan. U 9 joukkueen pelaajista yli puolet (65,0 %) koki lajitaidolliset osaamiset hyväksi. Heistä kuitenkin neljäsosa oli vastauksien perusteella saanut luokiteltujen summamuuttujien arvon 2. U 10 – U 11 -joukkueen pelaajista puolet oli saanut luokitellun summamuuttujan arvon 2 ja se on muihin joukkueisiin verrattuna selvästi korkeampi. U 10 – U 11 -joukkueen pelaajat saivat myös vähiten vastauksia arvolle 3. Tämän perusteella voidaan sanoa, että U 10 – U 11 -joukkueen pelaajat arvioivat lajitaidolliset suoritukset heikommiksi kuin U 9 tai Special Hockeyyn pelaajat. Yli puolet Special Hockeyyn pelaajista (58,33 %) oli saanut luokitellun summamuuttujan arvon 3, eli Special Hockeyyn pelaajista suurin osa oli sitä mieltä, että heillä on hyvät lajitaidolliset osaamiset. Kaikista joukkueista löytyi myös niitä pelaajia, jotka olivat saaneet suoriutuminen lajitaidossa mittaavien väittämien vastauksien perusteella alimman mahdollisimman luokitellun summamuuttujan arvon 1, tähän arvoon sijoittuivat vähiten Special Hockey- joukkueen pelaajat eli he kokivat lajitaitonsa paremmiksi, kuin muissa joukkueissa. Väittämä 12 oli negatiivisessa muodossa, joten sen arvot on käännetty SPSS-ohjelman toiminnoilla positiiviseksi, jotta summamuuttujien muodostaminen pysyisi mielekkäänä. Khiin neliö -testin mukaan joukkueiden pelaajien luokiteltujen summamuuttujien vastausten välillä ei ollut merkitsevää riippuvuutta ($X^2(4) = 3,001$; $p < 0,558$).

6 Pohdinta

Tässä tutkimuksessa selvitettiin, eroavatko Special Hockeyyn ja ikäkausijoukkueiden pelaajien emotionaaliset, sosiaaliset ja lajitaidolliset osallisuuden kokemukset toisistaan. Lisäksi tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, voiko mukailtujen PIQ-kyselylomakkeiden avulla mitata osallisuuden kokemuksia urheilujoukkueissa. Tutkimuksen tulokset osoittivat, että mitään merkittäviä eroja joukkueiden pelaajien välisillä emotionaalisilla, sosiaalisilla tai lajitaidollisilla kokemuksilla ei ollut. Voidaan kuitenkin varovasti sanoa joidenkin tulosten olleen suuntaa antavia. Verrattuna aikaisempiin PIQ-kyselylomakkeilla toteutettuihin tutkimusten tuloksiin voidaan todeta mukautetun PIQ-lomakkeen olleen toimiva mittaamaan osallisuuden kokemuksia myös joukkueurheilussa. Seuraavaksi tarkastellaan tutkimustuloksia ja niiden perusteella tehtyjä johtopäätöksiä sekä tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopuksi esitellään tulosten pohjalta jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että suurin osa kaikista pelaajista kokee emotionaalisen osallisuuden ulottuvuuden hyväksi omassa joukkueessaan, sillä kaikkien joukkueiden pelaajista 75,0 % oli sijoittunut vastauksiensa summan perusteella luokitellun summamuuttujan ylimmäksi arvoksi 3. Kaikkien emotionaalista osallisuutta mittaavien väittämien välillä ilmeni kuitenkin keskihajontaa ja väittämien vastausarvoissa oli vaihteluväliä. Syyt siihen, miksi jotkut pelaajat tulevat tai eivät tule mielellään jääkiekkotreeneihin, voivat johtua monista erilaisista asioista. Jääkiekkotreeneihin lähteminen ja jääkiekkotreeneissä oleminen vaatii jonkinlaista sitoutumista nuoriltakin pelaajilta. Joskus voi jäädä kotona pelit tai leikit kesken, joka vaikeuttaa treeneihin lähtemistä, kun mielekäs tekeminen täytyy keskeyttää.

Valmentajien haastatteluihin perustuvien kirjallisten muistiinpanojen perusteella pelaajat tulevat pääsääntöisesti mielellään treeneihin, vaikka poikkeuksiakin on, jolloin vastuu jää pelaajan vanhemmille, jätetäänkö tänään treenit välistä vai ”patistetaanko” pelaaja hallille. Toisaalta voidaan pohtia, oliko väittämä 4 (*Minua ei huvita tulla jääkiekkotreeneihin.*) ymmärretty oikein, kun väittämä oli negatiivisessa muodossa. Aiempien tutkimusten mukaan niillä oppilailla, joilla oli jokin oppimisvaikeus, oli myös ongelmia niiden kysymyslomakkeen väittämien kanssa, joissa väittämä oli negatiivisessa muodossa. (Knickenberg, Zurbriggen, Venetzb, Schwab ja Gebhardt 2019.) Koska kyselyssä ei kysytty, onko joukkueiden pelaajilla oppimisvaikeuksia, ei tätä voitu tässä tutkimuksessa arvioida. Sellaisia pelaajia, joilla on oppimisvaikeuksia, voi pelata missä tahansa joukkueessa.

Jääkiekkotreeneihin lähtemisen mielekkyyteen saattaa vaikuttaa myös koulupäivän pituus ja päivän aikana sattuneet konfliktit. Jos pelaajaa ei ollenkaan huvita tulla jääkiekkotreeneihin ja hänestä ei ole treeneissä lainkaan mielekästä, voi se vaikuttaa pelaajaan päätökseen lopettaa harrastus. Urheilulajit ovat kuitenkin sellaisia, että ne herättävät kaikenlaisia tunteita päivästä riippuen. Jos treeneihin lähteminen tai treenit eivät ole sujuneet pelaajan mielestä odotusten mukaisesti, voi se vaikuttaa annettujen vastauksien tasoon.

Sosiaalisessa osallisuudessa ei ollut merkittäviä eroja joukkueiden pelaajien välillä, mutta tulokset olivat suuntaa antavia. Voidaan varovasti olettaa, että tulokset olisivat voineet olla vieläkin lähempänä tilastollista merkitsevyyttä, jos otanta olisi ollut suurempi. Kaikkien joukkueiden pelaajista 68,7 % oli sijoittunut vastauksiensa summan perusteella luokitellun summamuuttujan ylimpään arvoon 3. Tämä tarkoittaa, että kaikkien joukkueiden pelaajat arvioivat olevansa sosiaalisesti osallisia omassa joukkueessaan. Sosiaalista osallisuutta mittaavissa väittämässä 2, 5, 8 ja 11 oli kuitenkin jonkin verran eroja vastauksien keskihajonnoissa.

Väittämässä 2 (*Minulla on oikein paljon ystäviä joukkueessani.*) oli vastausarvoiksi annettu ikäkausijoukkueissa 2–4 ja Special Hockey- joukkueessa 1–4. Tätä vastauksien vaihteluväliä voivat selittää sukupuoli tai pelaajien ikäerot. Jokaisessa joukkueessa oli tyttöjä, mutta heitä oli huomattavasti vähemmän kuin poikia. Tästä syystä voi olla, että tytöillä ei ole yhtä montaa hyvää ystävää omassa joukkueessaan kuin pojilla. Vaikka poikia on enemmän kuin tyttöjä, ei ole kuitenkaan viisasta väittää, että jokaisella poikapelaajalla olisi myös oikein paljon hyviä ystäviä omassa joukkueessaan. Kaikki lapsen tai nuoren ystävät eivät välttämättä ole kiinnostuneita jääkiekosta, jolloin he eivät todennäköisesti harrasta lajia, mutta koska kaikkien on pakko käydä koulua, on kouluissa usein myös enemmän ystäviä. Lehmuskallion (2011) mukaan 11–12-vuotiaiden nuorten tyttöjen ja poikien mielestä suurin vaikutusvalta liikuntakiinnostuksesta on kavereilla. Kaverit vetävät nuorta liikunnan pariin ja pitävät hänet liikunnan parissa. (Lehmuskallio 2011.) Voi myös olla, että joukkueesta ei löydy pelaajalle ikäistään seuraa, jos pelaajien ikähajonta on suuri. Tutkimukseen osallistuneen Special Hockey -joukkueen pelaajat olivat iältään 8–15-vuotiaita, joten hyvien ystävyys-suhteiden luominen saattaa olla haastavaa ikäeroista johtuen.

Väittämässä 8 (*Minä tunnen itseni yksinäiseksi omassa joukkueessani.*) oli vastauksissa vaihteluväliä sekä kaikkein suurin keskihajonta. Ikäkausijoukkueiden pelaajien vastaukset vaihtelivat välillä 1–2, kun taas Special Hockey- joukkueen pelaajien vastaukset vaihtelivat välillä 1–4. Tämä tukee ajatuksia omanikäisen seuran puutteesta sekä sukupuolen välisestä määrällisestä erosta. Väittämä 8 oli kuitenkin negatiivisessa muodossa, joten aiempien kouluissa toteutettujen tutkimuksien perusteella

ei voida olla täysin varmoja siitä, onko väittämä ymmärretty oikein sen negatiivisen asettelun vuoksi. Väittämässä 11 (*Minulla on oikein hyvät suhteet joukkuekavereihini.*) kaikkien joukkueiden pelaajat olivat antaneet vastausvaihtoehdoiksi 3–4. Vain yksi pelaaja Special Hockey -joukkueesta oli antanut arvon yksi. Tämä saattaa viitata ikään, sukupuoleen tai molempiin ja kertoo siitä, miksi on hankala rakentaa hyviä suhteita omiin joukkuekavereihin. Toisaalta oikein hyvät suhteet joukkuekavereihin kertoo siitä, että pelaajat ovat saman ikäisiä, entuudestaan tuttuja, mieleistään seuraa on riittävästi (esimerkiksi sukupuoli) ja/tai pärjää lajissa. Korven, Mäkelän ja Hirvensalon (2014) tutkimuksessa selvitettiin liikuntakykyisyyden ja sosiaalisen aseman yhteyttä alakoululaisilla pojilla. He saivat selville, että liikuntakykyisyydellä oli selvä rooli alakoulu ikäisten poikien sosiaalisten suhteiden määrittäjänä. Liikuntaa opettavalla opettajalla tulisi olla hyvä käsitys siitä, että sellaisilla lapsilla, joilla on heikko liikunnallinen kyky, on myös yhteys tulla torjutuksi. Monenlaiset menestymisen ja onnistumisen mahdollisuudet vähentävät riskiä tulla täysin torjutuksi ryhmässä. Liikunta on siis poikien sosiaalisten suhteiden määrittäjä. (Korpi, Mäkelä & Hirvensalo 2014.) On kuitenkin hyvä ottaa huomioon joukkueiden valmentajien antamat kirjalliset muistiinpanot. Niiden perusteella uusia ystävyys-suhteita on muodostunut lajin parissa. Pelaajat tulevat myös muistiinpanojen mukaan paremmin toimeen keskenään jääkiekkotreeneissä kuin koulussa, koska tekeminen on mielekästä.

Mitään merkittäviä eroja ei kuitenkaan käynyt ilmi emotionaalisen osallisuuden ja sosiaalisen osallisuuden osalta tässä tutkimuksessa. Tämä tutkimus on niiltä osin linjassa Zurbriggenin, Venetzin, Schwabin ja Hesselsin (2017) tutkimuksen kanssa. Koska kyselyt ovat aina alueellisia, tulisi urheilujoukkueille tehdyissä kyselyitä järjestäessä ottaa huomioon se, että pienemmillä paikkakunnilla on täysin mahdollista, että samat kaveri- tai ystävyys-suhteet jatkuvat sekä koulussa että harrastuksissa. Näin ei välttämättä ole suuremmissa paikkakunnissa, joissa on paljon lapsia, jotka käyvät eri kouluja.

Lisäksi Kaukon ja Klemolan (2006) tutkimus liikunnan opettajien näkemyksistä ja kokemuksista oppilaiden sosioemotionaalisen kasvun tukemisesta selvisi, että liikunnanopetus mahdollistaa oppilaiden sosioemotionaalista kasvua kaikilla ydinpätevyysalueilla. Opettajien keinoina tukea sosioemotionaalista kasvua olivat kannustaminen, vuorovaikutteinen keskustelu, opettajan oma esimerkki, eriyttäminen, satunnaisjakojen tekeminen, yhteistyömahdollisuuksien kehittäminen ja puuttuminen eriarvoisiin tilanteisiin. Sosioemotionaalisten taitojen tukeminen edellyttää kuitenkin opettajalta tietotaitoa ja kekseliästä kykyä soveltamiseen. Liikunnan opettajien mukaan sosioemotionaalisen kasvun tukeminen vaikuttaa yksilön sosiaalisten taitojen kehittymiseen ja ryhmän sosiaaliseen toimintaan. Lisäksi opettaja itse oppii samalla tarvittavia taitoja, keinoja ja tietoja. (Kauko & Klemola 2006.) Tämän perusteella voi olla mahdollista selittää, miksi tulokset

näiltä kahdelta osa-alueelta urheilujoukkueissa ovat hyviä ja miksi niistä ei löytynyt tilastollisesti merkittäviä eroja.

Joukkueiden pelaajien erot lajitaidoissa suoriutumisessa eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta kaikkien joukkueiden pelaajien lajitaidoissa suoriutumisen olevan hyvä, koska kaikkien joukkueiden pelaajista 54,2 % oli sijoittunut vastauksiensa summan perusteella luokitellun summamuuttujan ylimpään arvoon 3. Suoriutumista lajitaidoissa mittaavissa kysymyksissä 3, 6, 9 ja 12 ei ollut keskihajontaa ja vastaukset olivat melko yhteneväisiä. Kuitenkin U 10 – U 11 -joukkueen pelaajista vain 37,5 % oli sijoittunut vastauksiensa summan perusteella luokitellun summamuuttujan ylimpään arvoon 3. Tiirikaisen ja Konun (2013) mukaan omien liikuntataitojen arviointi on murrosiässä selvästi kriittisempää. Vuonna 2010 kaksi kolmesta 11-vuotiaasta työstä ja pojasta arvioi omat liikuntataitonsa vähintään hyväksi, kun 15-vuotiaista pojista tätä mieltä oli enää hieman yli puolet (58 %) ja tytöistä joka toinen (49 %). (Tiirikainen & Konu 2013.) Tämän perusteella voidaan arvioida lajitaitoa mittaavien vastauksien muuttuvan kriittisemmiksi, mitä vanhempia pelaajia on kyseessä. Vasaraisen ja Haran (2005) mukaan määrätietoinen psyykkinen valmennus tulisi aloittaa heti murrosiän jälkeen, koska silloin pelaajalla on riittävästi kokemusta valmentautumisesta ja kilpailemisesta. Murrosiässä tai heti sen jälkeen nuoret alkavat myös miettiä omaa pelaamistaan, lajiaan ja joukkuettaan. Psyykkisen valmennuksen tarkoituksena on auttaa urheilijaa tasapainoiseen elämään, kehittymään ihmisenä ja urheilijana, sekä urheilun liittäminen muuhun elämään. Siinä pyritään kehittämään ennen kaikkea urheilijan itsetuntemusta ja itseohjautuvuutta. Suurimpana tavoitteena on urheilijan henkinen hyvinvointi, vapaus ja rentous eli psyykkisen hyvinvoinnin lisääminen. (Vasarainen ja Hara 2005.)

Jääkiekko on haastava laji, jossa täytyy osata luistella ja käyttää samaan aikaan pelivälinettä. Jos jokin osa-alue tuottaa pelaajan mielestä ongelmia tai on haastava, voivat vastauksetkin olla sen mukaisia. Kun kyseessä ei ole kilpaurheilu ja pelaajia yhdistää rakkaus lajia kohtaan, tekee se lajin harrastamisesta mielekäästä. Voidaan myös olettaa, että nuoremmille pelaajille jääkiekkoharjoitukset ovat olleet juuri sopivia, koska he kokevat itsensä hyväksi jääkiekkoilijoiksi sekä viihtyvät jäällä.

6.2 Johtopäätökset

Tutkimuksen tulokset olivat mielenkiintoisia, koska aiempia vastaavia tutkimuksia PIQ-kyselylomakkeilla ei oltu tehty. Yksi keskeisimmistä havainnoista on, että lähdettä mukaillut PIQ-kyselylomakkeet soveltuvat mittaamaan pelaajien osallisuuden kokemuksia joukkueessaan. Kaikki tutkimuksessa esille tullut tieto on arvokasta jatkotutkimuksia ajatellen. Vaikka tutkimuksessa ei selvinnyt tilastollisesti merkitseviä eroja eri joukkueiden pelaajien osallisuuden kokemuksissa, ovat

ne niiltä osin linjassa aiemmin kouluissa toteutettujen tutkimusten kanssa. Joukkueiden pelaajat arvioivat emotionaalisen osallisuuden ulottuvuuden, sosiaalisen osallisuuden sekä suoriutumisen lajitaidoissa hyviksi. Joukkueiden välisiä pieniä eroja oli havaittavissa, mutta ei mitään sellaista, joka olisi ollut tilastollisesti merkityksellisiä.

6.3 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua

Tutkimuksessa tutkimusjoukkojen valintaa ja tulosten yleistettävyyttä on syytä tarkastella kriittisesti. Tutkimusjoukko koostui yhteensä 48 pelaajasta ja heidän vanhemmastaan, mutta vain pelaajien lomakkeet otettiin huomioon tässä tutkimuksessa. Special Hockey -joukkue valikoitui ensimmäiseksi jolle etsittiin sopivat iän mukaan valikoidut vertailukelpoiset joukkueet. Jotta tutkimuksen tekeminen olisi mahdollista valittiin seurat sen mukaan, että ne olisivat taloudellisesti järkeviä ja vuosien 2020-2021 koronaepidemian suositusten ja rajoitusten mukaisia, tutkimusjoukko ei edusta saman ikäisten tai joukkueen nimen alla pelaajien perusjoukkoa. Tutkimusjoukko oli pieni ja koska kyseessä on vapaa-ajan toiminta ei voida tietää joukkueiden kokoonpanon todellista määrää. Tutkittavien taustamuuttujista joukkue- ja taso oli ainut, jota kysyttiin.

Jotta tutkimustuloksia voitaisiin jatkossa yleistää, olisi tutkimusjoukon oltava suurempi. Tämä tutkimus ei ole yleistettävissä kaikkiin samanikäisten ja samannimisiin jääkiekkoujoukkueisiin. Jotta tutkimus voisi olla laajempi, se vaatisi enemmän resursseja. Vaikka tuloksia ei voi yleistää, ovat ne kuitenkin PIQ-lomakkeen avulla ensimmäisiä kokeiluja.

Tutkimuksen mittauksen onnistumista arvioidaan validiteetin ja reliabiliteetin kautta. Tutkimuksen validiteetti kertoo, missä määrin ollaan onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä pitikin. (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2018.) Tämän tutkimuksen validiteettiin vaikutti jo valmiiksi tehty ja kokeiltu toimiva kyselylomake, joka mittaa juuri niitä osa-alueita joita tässäkin tutkimuksessa oli tarkoituskin mitata. Jotta tutkimuksen reliabiliteettia voitaisiin tarkastella tarkemmin olisi vastaavanlaisia tutkimuksia toteutettava jatkossakin. Mittauksen reliabiliteetilla tarkoitetaan mittarin luotettavuutta eli mittausvirheettömyyttä (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2018). Siksi tässä tutkimuksessa on käytetty valmista hyväksi todettua kyselylomaketta, jotta jatkotutkimukset voisivat olla vertailukelpoisia. Koska yhtään vastaavanlaista tutkimusta joukkueurheilun osallisuuden kokemuksista ei ole aiemmin tehty, ei ollut mitään suoraa mittaria siihen, joka olisi tukenut tämän tutkimuksen luotettavuutta.

Suomessa kaikilla tieteenaloilla tutkijaa ohjaavat seuraavat Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2019) laatimat yleiset eettiset periaatteet. Tutkija kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkija toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei aiheudu

tutkimukseen osallistuville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. Tutkittavia tiedotettiin tutkimuksesta etukäteen ja lupaa tutkimuksen järjestämiseen kysyttiin ensin seuroilta ja sitten joukkueen johtajajäseniltä. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista ja tätä vapaaehtoisuutta painotettiin useassa eri kohdassa. Tutkittavilta kerättiin kirjallinen osallistumissuostumus, joka oli kyselylomakkeen saatekirjeessä. Tutkittavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan, koska tutkimukseen osallistuneilta ei kysytty mitään identifioivia kysymyksiä. Jotta yksityisyys säilyisi mahdollisimman hyvin, tässä tutkimuksessa ei ole nimetty tutkimukseen osallistuneitten seurojen nimiä. Ainoastaan joku taso on ilmoitettu. Tutkimusaineistoa on säilytetty luottamuksellisesti eikä ulkopuolisilla ole ollut mahdollisuutta päästä käsiksi aineistoon.

6.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Tutkimus toteutettiin, koska aiempia tutkimuksia aiheesta ei oltu tehty, mutta mittari oli aiemmissa koulumaailmaan tehdyissä tutkimuksissa todettu toimivaksi. Aiempien kouluissa toteutettujen tutkimusten mukaan negatiivinen väittämien asettelu tuotti ongelmia, niille oppilaille joilla oli oppimisvaikeuksia täysin riippumatta siitä missä luokassa oppilas on (Schwab & Alnahdi 2020; Knickenberg, Zurbriggen, Venetz, Schwab & Gebhardt 2019). Tästä syystä olisi jatkossa järkevää tehdä sellaisia tutkimuksia, joissa kysytään, onko pelaajilla oppimisvaikeuksia, jotta voidaan olla täysin varmoja siitä, että negatiiviset kysymysmuodot ovat myös ongelmallisia niille pelaajille joilla on oppimisvaikeuksia. Aiemmista kouluissa toteutetuissa tutkimuksista kävi myös ilmi, että useimmilla oppilailla oli korkea emotionaalinen osallisuus, sosiaalinen osallisuus ja akateeminen itsekäsitys. (Schwab & Alnahdi 2020.) Tässä tutkimuksessa päästiin samanlaisiin tuloksiin. Koska tässä tutkimuksessa tai kouluissa toteutetuissa tutkimuksissa ei saatu selville mitään merkittäviä eroja, voidaan pohtia, olisiko lomakkeesta seulontatyökaluksi seuroille ja valmennukselle mittaamaan joukkueviihtyvyyttä ja pelaajan itseluottamusta. Kouluja varten tehty PIQ-kyselylomake on erinomainen ja nopea seulontaväline huomaamaan ne oppilaat, joilla on puutteita osallisuudessa (Schwab & Alnahdi 2020; Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Hessels 2017).

Aiemmissa tutkimuksissa oli huomautettu, että tulokset ovat vain alueellisesti päteviä (Zurbriggen, Venetz, Schwab ja Hessels 2017). Tästä syystä jatkotutkimuksissa kannattaa huomioida millaiselta alueelta tutkittavat joukkueet valitaan. Kavereiden määrä saattaa olla erilainen, jos kyseessä on pieni kylä, jossa kaikki tuntevat toisensa ja käyvät samaa koulua tai iso kaupunki, jossa on paljon kouluja ja joukkueita sekä erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Tämä saattaa näkyä sosiaalista osallisuutta mittaavissa kysymyksissä, joka taas osaltaan vaikuttaa emotionaaliseen hyvinvointiin joukkueessa.

Aiemmissa kouluissa toteutetuissa tutkimuksissa selvisi, että erityistä tukea tarvitsevilla oppijoilla on matalampi akateemisen taitojen, sosiaalisen osallisuuden ja emotionaalisen hyvinvoinnin taso kuin niillä oppilailla, jotka eivät tarvitse erityistä tukea. (DeVries, Voß, & Gebhardt, 2018.) Jatkossa joukkueen osallisuutta mittaavissa tutkimuksissa tulisi olla ehdottomasti isompi otos koko ollakseen yhteneväinen tai täysin poikkeava aiempien tutkimuksien kanssa. Olisi ehdottoman tärkeää, että vastaavanlaisia tutkimuksia tehtäisiin jatkossakin, jotta niistä voitaisiin saada selville enemmän tietoa liittyen joukkueurheilijoiden osallisuuden kokemuksiin. Esimerkiksi pohdittaessa tämän tutkimuksen sosiaalista ulottuvuutta, ei se oletettavasti ole täysin linjassa kouluissa toteutetuissa tutkimuksien kanssa, koska kouluissa on todennäköisesti enemmän ystäviä kuin liikuntaharrastuksen parissa. Kaikki saman ikäluokan lapset eivät harrasta samaa lajia, mutta peruskouluun on jokaisen pakko mennä.

Tämän tutkimuksen pienen otoskoon vuoksi tulkinnot ovat varovaisia, mutta silti tulkittavissa. Jatkotutkimuksia varten tarvitaan lisää dataa, jotta tulkinnoista voidaan saada varmempi ote. Tulevaisuudessa tutkimusta varten mukailluissa PIQ-kyselylomakkeista voisi olla hyötyä, kun tutkitaan osallisuuden ulottuvuuksia joukkueurheilussa. Mielenkiintoista olisi myös tutkia, soveltuisivatko nämä kyselylomakkeet löytämään niitä urheilijoita, jotka tarvitsevat psykologisen valmennuksen apua urheilumaailmassa. Voisiko psykologinen valmennus saada tässä tutkimuksessa käytetyn lomakkeen avulla selville ne urheilijat, joilla on ongelmia esimerkiksi itseluottamuksen kanssa?

Tasa-arvoisuuden puolesta olisi ensiarvoisen tärkeää, että mahdollisimman moni lapsi ja nuori saisi harrastaa suosikkilajiaan ja seurata esikuviaan edes jonkin matkaa. Osallisuuden ei kuulu rajoittua vain kouluihin vaan sen tulisi kuulua osaksi myös vapaa-ajan toimintaa.

Lähteet

- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. 2013. Liikunta-aktiivisuuden väheneminen murrosiässä? Teoksessa: Valtion liikuntaneuvosto (2013). Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvosto julkaisuja 2013:3, 12–29.
<http://www.finbandy.fi/sjpl/doc/murrosika.pdf>.
- American Special Hockey Association (ASHA). What is Special Hockey?
<https://www.specialhockey.org/page/show/5887449-what-is-special-hockey->.
- Appelqvist-Schmidlechner, K. & Kekkonen, M. 2020. Icehearts on enemmän kuin urheilujoukkue. Tuloksia THL:n pitkittäistutkimuksesta. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki.
- Dagkas, S. 2018. “Is social inclusion through PE, Sport and PA still a rhetoric?” Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion. *Educational review*, 70 (1), 67–74.
- DeVries, J. M., Voß, S. & Gebhardt, M. 2018. Do learners with special education needs really feel included? Evidence from the Perception of Inclusion Questionnaire and Strengths and Difficulties Questionnaire. *Research in developmental disabilities*, 83, 28–36.
<https://doi.org/10.1016/j.ridd.2018.07.007>.
- Dyson, B., Howley, D. & Shen, Y. 2021. ‘Being a team, working together, and being kind’: Primary students’ perspectives of cooperative learning’s contribution to their social and emotional learning. *Physical education and sport pedagogy*, 26 (2), 137–154.
<https://doi.org/10.1080/17408989.2020.1779683>.
- Eriksson, S., Saukkonen, E., Mietola, R. & Katsui, H. 2020. Vaikeimmin vammaisten nuorten liikunnan harrastaminen ja eriarvoinen osallisuus. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja. 175, 94–113.
- Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Huisman, T. & Nissinen, A. 2005. Oppiminen, oppimistyyli ja liikunta. Teoksessa P. Rintala, T. Ahonen, M. Cantel & A. Nissinen (toim.) *Liiku ja Opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin*. Opetus 2000. PS-kustannus: Jyväskylä. 25–46.
- Hämäläinen, K. 2015. Suomalainen valmennusosaamisen malli. Teoksessa K. Hämäläinen, K. Danskanen, H. Hakkarainen, T. Lintunen, K. Forsblom, S. Pulkkinen, T. Jaakkola, K. Pasanen, S. Kalaja, P. Arajärvi, T. Lehtoviita & J. Riski (toim.) *Lasten ja nuorten hyvä harjoittelu*. Suomen Valmentajat. VK-Kustannus Oy. Lahti. 21–25.
- Icehearts. Icehearts toiminta. (Viitattu 29.5.2021.) <https://www.icehearts.fi/>.
- Isotalo, K. 2016. Jääkiekon siirtyminen ulkokentiltä sisälajiksi vuodesta 1965 alkaen. *Liikunta & Tiede*, 53 (6), 70–78.
- Jaakkola, T. 2015. Valmennuksen pedagogiikka ja didaktiikka. Teoksessa K. Hämäläinen, K. Danskanen, H. Hakkarainen, T. Lintunen, K. Forsblom, S. Pulkkinen, T. Jaakkola, K. Pasanen, S. Kalaja, P. Arajärvi, T. Lehtoviita & J. Riski (toim.) *Lasten ja nuorten hyvä harjoittelu*. Suomen Valmentajat. VK-Kustannus Oy. Lahti. 125–144.

- Kauko, K. & Klemola, U. 2006. Oppilaiden sosioemotionaalisen kasvun tukeminen – liikunnanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia. *Liikunta & Tiede*, 43 (6), 40–46.
- Kauravaara, K. & Rönkkö, E. 2020. Näkymättömyys, marginalisaatio ja eronteot suomalaisessa liikunta-kulttuurissa. Teoksessa J. Kokkonen & K. Kauravaara (toim.) *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*. Liikuntatieteellisen seuran julkaisuja. 175, 229–251.
- Kay, E., Tisdall, M., Davis J. M., Prout, A. & Hill, M. 2006. Children, young people and social inclusion: Participation for what? Bristol University Press, Policy Press.
- Kivirauma, J., Klemelä, K., & Rinne, R. 2006. Segregation, integration, inclusion—the ideology and reality in Finland. *European Journal of Special Needs Education*, 21 (2), 177–133.
- Knickenberg, M., Zurbriggen, C. L. A., Venetz, M., Schwab, S. & Gebhardt, M. 2020. Assessing dimensions of inclusion from students’ perspective – measurement invariance across students with learning disabilities in different educational settings. *European Journal of Special Needs Education*, 35 (3), 287–302. <https://doi.org/10.1080/08856257.2019.1646958>
- Korpi, K., Mäkelä, S. & Hirvensalo, M. 2014. Liikuntakykyisyyden ja sosiaalisen aseman yhteys, alakoululaisilla pojilla. *Liikunta & Tiede* 51 (1), 44–49.
- Lehmuskallio, M. 2011. Ei VilleGalle vaan vertaiset, valmentajat ja vanhemmat – lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostukseensa vaikuttajista. *Liikunta & Tiede*, 48 (6), 24–31.
- Lintunen, T., Forsblom, K. & Pulkkinen, S. 2015. Ryhmän ja joukkueen toiminnan kehittäminen. Teoksessa K. Hämäläinen, K. Danskanen, H. Hakkarainen, T. Lintunen, K. Forsblom, S. Pulkkinen, T. Jaakkola, K. Pasanen, S. Kalaja, P. Arajärvi, T. Lehtoviita & J. Riski (toim.) *Lasten ja nuorten hyvä harjoittelu*. Suomen Valmentajat. VK-Kustannus Oy. Lahti. 154–161.
- Louhimaa, R.-M., Lyyra, N. & Kokkonen, M. 2020. Valmentajan vuorovaikutustapojen yhteydet joukkuevoimistelijoitten harjoituskokemuksiin. *Liikunta & Tiede*, 57 (3), 83–90.
- McGrath, O., Crawford S. & O’Sullivan, D. 2019. ‘It’s a challenge’: Post Primary Physical Education Teachers’ experiences of and perspectives on inclusive practice with students with disabilities. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 12 (2), 1–14.
- Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.
- Mihajlovic, C. 2017. Pedagogies for Inclusion in Finnish PE: The Teachers’ Perspective. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 10 (2), 36–49.
- Ng, K., Rintala, P., Saari, A., Leppä, N., & Kokko, S. 2018. Toimintarajoitteita kokevien nuorten liikunta- ja urheiluseura-aktiivisuus sekä istumisen määrä. *Liikunta & Tiede*, 55 (6), 103–110.
- Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2018. Tilastollisten menetelmien perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Perusopetuksen arvoperusta: 2014: 14–15. Helsinki: Opetushallitus.
- Pawlowski, J. & Yun, J. 2019. Adapted Physical Educators’ Beliefs and Intentions for Promoting Out-of-School Physical Activity. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 12 (1;4), 1–13.

Perceptions of Inclusion Questionnaire (PIQ). (Viitattu 13.1.2021.) <https://piqinfo.ch/>.

Pesonen, H., Kontu, E., Saarinen M. & Pirttimaa, R. 2016. Conceptions associated with sense of belonging in different school placements for Finnish pupils with special education needs. *European Journal of Special Needs Education*, 31 (1), 59–75.
<https://doi.org/ezproxy.utu.fi/10.1080/08856257.2015.1087138>.

Pikkupeura, V., Asunta, P., Villberg, J. & Rintala P. 2020. Tukea tarvitsevien lasten vapaa-ajan liikunta-aktiivisuus, ohjattu liikunnan harrastaminen ja liikunnan esteet. *Liikunta & Tiede*, 57 (1), 62–69.

Rintala, P., Ahonen, T., Cantell, M. & Nissinen, A. 2005. Liikutaan yhdessä – vaikka olisi oppimisvaikeuksia. Rintala, P., Ahonen, T., Cantell, M. & Nissinen, A. (toim.) *Liiku ja Opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin*. Opetus 2000. PS-kustannus: Jyväskylä. 217–222.

Schwab, S. & Alnahdi, G. H. 2020. Teachers' Judgments of Students' School-Wellbeing, Social Inclusion, and Academic Self-Concept: A Multi-Trait-Multimethod Analysis Using the Perception of Inclusion Questionnaire. *Frontiers in psychology*, 11, 1–8.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01498>.

Suomen jääkiekkoliitto ry. (SJL) Special Hockey. (Viitattu 9.2.2021.)
<https://www.finhockey.fi/index.php/vanhemmalle/erityisryhmat#kenelle-tarkoitettu>.

Suomen jääkiekkoliitto ry. (SJL) Harrastaminen. (Viitattu 14.5.2021.)
<https://www.finhockey.fi/index.php/pelaajalle/harrastaminen>.

Takala, M. 2017. Inklusio, integraatio ja segregatio. Teoksessa M. Takala, E. Kontu, R. Pirttimaa, R. Sarromaa Hausstätter & I.-O. Kjälman (toim.) *Erityispedagogiikka ja kouluikä*. Helsinki. 13–20.

Tiirikainen, M. & Konu, A. 2013. Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa: Valtion liikuntaneuvosto (2013). Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Valtion liikuntaneuvosto julkaisuja 2013:3, 32–45. <http://www.finbandy.fi/sjpl/doc/murrosika.pdf>.

Tirri, K. & Laine, S. 2017. Teacher Education in Inclusive Education. Teoksessa D. Clandinin & J. Hsu (toim.) *A Decolonial Alternative to Critical Approaches to Multicultural and Intercultural Teacher Education*. The SAGE Handbook of Research on Teacher Education 2, 761–776. SAGE Publications Ltd.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarvointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. (Viitattu 27.5.2021.)
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eetti-sen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf.

UNESCO. 1994. The Salamanca Statement and Framework For Action on Special Needs Education. (Viitattu 19.1.2021.) <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>.

Vasarainen, J. & Hara, A. 2005. Nuorten valmentaminen joukkuelajeissa. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Vetoniemi, J. & Kärnä, E. 2019. Being included – experiences of social participation of pupils with special education needs in mainstream schools. *International Journal of Inclusive Education*, 1–5.
<https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1603329>.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. UNICEF. (Viitattu 19.1.2021.)

https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf.

Zurbriggen, C. L. A., Venetz, M., Schwab, S. & M. G. P. Hessels. 2017. A Psychometric Analysis of the Student Version of the Perceptions of Inclusion Questionnaire (PIQ). *European Journal of Psychological Assessment*. Hogrefe Publishing.

Liitteet

Liite 1 tutkimuslomake

PIQ

Perceptions of Inclusion Questionnaire
Pelaajan kyselylomake

Miten sinulla menee jääkiekkotreeneissä? Lue jokainen lause tarkasti ja merkitse rastilla vaihtoehto, joka sinusta pitää paikkansa. Ole hyvä ja vastaa kaikkiin kysymyksiin!

	ei pidä ollenkaan paikkaansa	ei pidä juurikaan paikkaansa	pitää melko hyvin paikkansa	pitää täysin paikkansa
1. Tulen mielelläni jääkiekkotreeneihin.	☐	☐	☐	☐
2. Minulla on oikein paljon ystäviä joukkueessani.	☐	☐	☐	☐
3. Minä opin jääkiekkotreeneissä nopeasti.	☐	☐	☐	☐
4. Minua ei huvita tulla jääkiekkotreeneihin.	☐	☐	☐	☐
5. Minä tulen joukkuekavereideni kanssa oikein hyvin toimeen.	☐	☐	☐	☐
6. Minä suoriudun hyvin myös vaikeista jääkiekkoharjoitteista.	☐	☐	☐	☐
7. Minulla on jäällä mukavaa.	☐	☐	☐	☐
8. Minä tunnen itseni yksinäiseksi joukkueessani.	☐	☐	☐	☐
9. Minä olen hyvä jääkiekkoilija.	☐	☐	☐	☐
10. Jääkiekkotreeneissä on hauskaa.	☐	☐	☐	☐
11. Minulla on oikein hyvät suhteet joukkuekavereihini.	☐	☐	☐	☐

12. Monet asiat jäällä ovat minulle liian
vaikeita.

☐☐☐☐

© Venetz, Zurbruggen, Eckhart, Schwab & Hessels (2015); www.piqinfo.ch (300) Lähdeettä
mukaillen Maija Koski